

Donatori:



Vlada RH

Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi



VLADA
REPUBLIKE
HRVATSKE
ured za
ravnopravnost
spolova



Nacionalna
zaklada za
razvoj
civilnoga
društva

„Tiskanje ove publikacije omogućeno je temeljem financijske potpore Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva u skladu s Ugovorom broj 421-02/05-PP-4/14 i Dodatka Ugovora broj 421-02/05-PP-4/14. Mišljenja izražena u ovoj publikaciji mišljenja su autora i ne izražavaju nužno stajalište Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva. Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva, Zagreb, Kušlanova 27, <http://zaklada.civilnodrustvo.hr>“

Ženska snaga

Ksenija Čugalj

Silvija Ručević

Željka Radoš

Mirjana Herceg

Ženska udruga „IZVOR“

Tenja, 2007.

Izdavač: Ženska udruga „IZVOR“

Za izdavača: Mirjana Herceg

Urednica: Mirjana Herceg

Lektura: Vlasta Vicić

Tisak: Gradska tiskara Osijek d.d., Osijek

Naklada: 500

Sadržaj

1. Uvod	7	Iako me tuče zašto ga ne ostavim?.....	26
2. Nasilje u obitelji -zaustaviti nasilje	9	Hoće li me ikada prestati tući?.....	26
Što je nasilje?.....	12	Posljedice nasilja.....	27
Statistički podaci o prijavljenom nasilničkom ponašanju u obitelji.....	13	4. Psihološko zlostavljanje na radnom mjestu/mobbing	29
Ženska iskustva nasilja.....	15	Definicija mobbinga.....	29
Kako prepoznati nasilnika.....	15	Situacije koje ukazuju na mobbing i na žrtvu mobbinga?.....	29
Pravni propisi.....	16	Kako postupiti u slučaju mobbinga.....	30
Zaštita žrtve nasilja u obitelji.....	17	Kako spriječiti mobbing?.....	31
Obveze i postupanja nadležnih tijela u slučaju nasilja u obitelji.....	17	Kako je mobbing zakonski sankcioniran?.....	32
Obveze i postupanja policije.....	17	Zakonska regulativa u RH.....	32
Obveze i postupanja centra za socijalnu skrb.....	18	5. Ravnopravnost spolova	35
Obveze i postupanja zdravstvene ustanove.....	18	Uvod.....	35
Obveze i postupanja odgojno-obrazovne ustanove.....	19	Međunarodni mehanizmi.....	36
Obveze i postupanja pravosudnih tijela.....	19	Nacionalni mehanizmi.....	37
Što učiniti kada se dogodi nasilje u obitelji.....	19	Institucionalni okvir.....	37
Savjeti koje policija preporučuje žrtvi nasilja u obitelji.....	20	Adresar županijskih povjerenstava/odbora za ravnopravnost spolova.....	42
Dobro je znati.....	21	Adresar članica Ženske mreže Hrvatske.....	45
Adresar ustanova i udruga Osječko-baranjske županije koje pružaju pomoć, podršku i zaštitu žrtvama nasilja u obitelji.....	22	Institucionalni mehanizmi rodne ravnopravnosti na lokalnoj/regionalnoj razini.....	48
Izvori i literatura.....	23	Zakonodavni okvir.....	48
3. Psihosocijalni aspekt obiteljskog nasilja i njegove posljedice	25	Izvori i literatura.....	50
Što je to obiteljsko nasilje?.....	25		
Jesam li zaslužila batine?.....	26		

1. Uvod

Radeći zadnjih šest godina na promicanju i zaštiti ženskih ljudskih prava na području Osječko-baranjske županije susretale smo se sa širokim spektrom povreda ženskih ljudskih prava, od veoma složenih slučajeva nasilja u obitelji, diskriminacije i psihičkog zlostavljanja (mobbinga) s područja zapošljavanja i rada do začuđujućih primjera nejednakosti žena i muškaraca.

Procjenjujući postignuća u posljednjih nekoliko godina možemo se složiti da je učinjen napredak u području postizanja veće zaštite žrtava obiteljskog nasilja, promicanju politike ravnopravnosti žena i muškaraca i otvaranju pitanja mobbinga.

U publikaciji su obrađena navedena tri područja s motrišta ženske nevladine udruge koja svakodnevno pruža podršku ženama putem besplatnog pravnog savjetovišta i zastupanja, SOS telefona i Grupe za podršku u čijem radu sudjeluju stručnjakinje s područja prava i psihologije.

Publikacija je ponajprije namijenjena ženama žrtvama nasilja i diskriminacije da bi bile uspješnije u zalaganju za vlastiti status i dostojanstvo. Ali i svima onima koji rade na području zaštite ljudskih prava i sloboda.

U pristupu obrade tema daje se uvid u postojeći pravni okvir, najnovije statističke podatke o pojavnostima za ilustraciju, korisne informacije, ženska iskustva, definicije i preporuke za prepoznavanje negativnih pojavnih oblika i postupanje u tim situacijama.

Nismo davale prijedloge za rješenja. Za početak primijenimo postojeće propise i založimo se za svako ljudsko biće, a nakon toga mislimo na moć, profit...

Zahvaljujemo Željki Jelavić (Centar za ženske studije, Zagreb) na nesebičnoj pomoći i prijateljskoj podršci u procesu pripreme ove publikacije.

Također smo zahvalne volonterki udruge Vlasti Vicić na lekturi.



Ilustracija: Željka Radoš

2. Nasilje u obitelji – zaustaviti nasilje

Ksenija Čugalj

U posljednjih nekoliko godina učinjen je značajan napredak u poboljšanju društvenog statusa žena u Hrvatskoj, posebno na zakonodavnoj razini. Unatoč tomu nedostaje mogućnosti za očekivani i potrebni napredak. Usmjerenost na ravnopravnost i jednake mogućnosti žena i muškaraca u svakodnevnom životu te paritetnu demokraciju kao najviši ideal u političkom smislu, danas su temeljne odrednice većine zemalja ujedinjene Europe, ali i Hrvatske kao tranzicijske države. Sukladno tim odrednicama država je preuzela ulogu zaštitnika dojučerašnjih marginaliziranih skupina žena i djece kao žrtava nasilja u obitelji i sa znatno većim uvažavanjem pristupa cjelovitom sustavu zaštite i promicanja ravnopravnosti spolova te suzbijanju svih oblika nasilja nad ženama.

Republika Hrvatska kao članica UN-a i Vijeća Europe potpisnica je mnogobrojnih međunarodnih konvencija i politike razvoja ljudskih prava bez diskriminacije na temelju spola, kao jednom od suštinskih obilježja demokracije i vladavine prava. Republika Hrvatska osudila je diskriminaciju žena i obvezala se na primjenu načela i standarda ostvarivanja stvarne ravnopravnosti spolova. Ovo pozitivno stajalište prihvaćeno je na

najvišoj državnoj razini i rezultiralo je nizom zakonodavnih i institucionalnih promjena. Donošenjem niza strateških dokumenata i pravnih pravila s ciljem uklanjanja diskriminacije žena i uspostavljanja stvarne ravnopravnosti žena i muškaraca, naša država postaje demokratska država u kojoj je poštivanje ljudskih prava osnovno mjerilo napretka cijelog društva.

Sve promjene koje se kod nas događaju u rješavanju društvene uloge žene u novom milenijumu, sukladni su svim novim trendovima svjetskih i europskih dokumenata koji reguliraju rješavanje pitanja diskriminacije žena. Nikada kao do sada, uloga i položaj žene u društvu nije bila toliko naglašena i nikada kao do sada Republika Hrvatska nije ulagala napora u unapređivanju položaja žene u društvu. Jedan od milenijskih ciljeva i trajna zadaća svih zemalja članica UN-a i Europske unije, pa tako i Hrvatske, je rješavanje problema ravnopravnosti spolova i osnaživanje žena u ostvarivanju i zaštiti njezinih ljudskih prava. Temeljni međunarodni pravni akt koji regulira to pitanje je Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena.

Što je diskriminacija? Diskriminacija je svugdje i uvijek kršenje ljudskih prava. Diskriminirati nekoga znači ograničiti ili onemogućiti ga u ostvarivanju njegovih ljudskih prava tj. obespraviti ga. Diskriminirati ženu u odnosu na muškarca znači onemogućiti joj da bude jednako prisutna u svim područjima javnog i privatnog života kao muškarac, da nema jednak status kao i muškarac, da nema jednake mogućnosti za ostvarivanje svojih prava kao i jednaku korist od ostvarenih rezultata kao i muškarac. Temeljna vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske – kako je to propisano Ustavom, a kasnije nadograđeno Zakonom o ravnopravnosti spolova – je ravnopravnost na temelju spola i stvaranje jednakih mogućnosti za žene i muškarce. Nasilje nad ženama samo je jedan od oblika diskriminacije.

Proces promicanja i provedbe politike ravnopravnosti spolova započeo je donošenjem pravnih pravila, a zaokružen ustrojavanjem institucija za provedbu politike ravnopravnosti spolova. Temeljna pisana pravila koja prate ovu vrstu politike podijeljeni su u dvije velike grupe:

A. Strateške dokumente

1. Nacionalna politika za promicanje ravnopravnosti spolova
2. Nacionalna strategija zaštite nasilja u obitelji
3. Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji i

B. Pravne akte

1. Ustav RH
2. Obiteljski zakon
3. Zakon o ravnopravnosti spolova
4. Zakon o zaštiti nasilja u obitelji
5. Kazneni zakon RH.

Kako bi ova pravila zaživjela u praksi u cijeloj državi, osnovane su mnogobrojne institucije kojima je osnovna uloga stručno obavljanje poslova vezanih za ravnopravnost spolova. Na državnoj razini to su:

1. Odbor za ravnopravnost spolova pri Hrvatskom saboru
2. Ured za ravnopravnost spolova kao stručna služba Vlade RH i
3. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova,

a na lokalnoj razini, razini županija, gradova i općina to su mnogobrojna županijska, gradska i općinska povjerenstva za ravnopravnost spolova.

U cjelokupnom procesu promicanja i provedbe politike ravnopravnosti spolova i osnaživanju žena u temeljnim ljudskim pravima, važnu ulogu imale su, imaju i imaju će, nevladine udruge, a naročito nevladine ženske udruge. Nevladine udruge svojim djelovanjem i zagovaranjem javnih politika senzibiliziraju javnost i aktivno sudjeluju u predlaganju i rješavanju pojedinih problema. One su u posljednjih 15-ak godina dale značajan i nezaobilazan doprinos u ostvarivanju javnog prostora za pitanja ljudskih

prava žena, edukaciju javnosti i predlaganje zakonskih rješenja. Koordinacija, suradnja i partnerski odnos između državnih tijela, institucija i nevladinih ženskih udruga iznimno je važan i neophodan i u budućnosti. Nevladine ženske udruge zaslužne su za osnivanje i vođenje skloništa te autonomnih kuća za žene i djecu žrtve nasilja, pravnih savjetovaništa i SOS telefona za žrtve nasilja.

Još jedan od doprinosa u osvještavanju javnosti o nasilju nad ženama je i službeno od Vlade RH proglašavanje dana **22. rujna** Nacionalnim danom borbe protiv nasilja nad ženama. Obilježavanje ovog datuma nadovezuje se i na **25. studeni**, Međunarodni dan borbe protiv nasilja nad ženama i početak kampanje poznat pod nazivom „16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama“, a završava se **10. prosinca**, Međunarodnim danom ljudskih prava.

Pozitivni pomaci u rješavanju problema nasilja nad ženama dogodili su se nakon donošenja, druge po redu, Nacionalne strategije zaštite od nasilja za razdoblje od 2005. do 2007. godine i Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, koji je donesen 2004. godine. Cjelina u daljnjem rješavanju ovog problema zaokružena je i donošenjem Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova 2006.-2010., treće po redu.

Pozitivni pomaci događaju se i u samom sudovanju kaznenih i prekršajnih predmeta nasilja u obitelji. U zadnje vrijeme sudovi počiniteljima nasilja u obitelji izriču u pravilu

kazne zatvora, a ne novčane kazne kako je to bila dojučerašnja praksa. Sudovi su, za razliku od prijašnjih godina, postali otvoreniji i osjetljiviji na probleme nasilja u obitelji ali je nužna dodatna edukacija iz ovog područja.

Odnosi koji se temelje na međusobnom poštovanju, pomaganju, toleranciji i vjernosti, osnovni su uvjet za skladan život i odnose unutar neke obitelji. Obitelj kao pojam jasno je definiran Zakonom o zaštiti nasilja u obitelji. Obitelj čine:

- muž i žena u bračnoj i izvanbračnoj zajednici
- srodnici po krvi u ravnoj lozi (otac, majka, brat, sestra, baka, djed,...)
- srodnici po krvi u pobočnoj lozi zaključno s četvrtim stupnjem (ujak, ujna, stric, strina, tetak, tetka, bratić i sestrična)
- srodnici po tazbini zaključno s drugim stupnjem (svekar, svekrva, punac, punica, šogor, šogorica)
- osobe koje su živjele zajedno u bračnoj ili izvanbračnoj zajednici i njihova djeca
- te osobe koje imaju zajedničku djecu, posvojitelj i posvojenik, skrbnik i štitićenik.

Zakon navedene osobe smatra članom obitelji i pri tom ne propisuje kao uvjet obvezatno život u zajedničkom kućanstvu.

Skladni obiteljski odnosi narušavaju se nasiljem. Nasilje u obitelji više ne pred-

stavlja privatnu stvar neke obitelji, već je to problem cijele zajednice i države u cijelosti. Suzbijanje nasilja u obitelji od javnog je interesa i važno je za održavanje javnog reda i mira i javne sigurnosti. Osim toga akt nasilja u obitelji ne predstavlja izdvojeni incident, već se tereti kao nasilan odnos u kojem će se incident nasilja vrlo vjerojatno ponavljati i u budućnosti i zbog toga nema nikakve sigurnosti za žrtvu sve dok taj odnos traje. Žrtva nasilja mora biti zaštićena.

Zakonske odredbe jasno daju do znanja da je

- nasilje u obitelji problem čitavog društva
- nasilje u obitelji neće se tolerirati
- počinitelj nasilja mora odgovarati
- primarno je pružiti zaštitu žrtvi nasilja

Što je nasilje?

Nasilje se manifestira na različite načine i vrlo često se kombinira s različitim oblicima ponašanja. Ovisno o intenzitetu, nasilje u obitelji može biti kvalificirano kao **prekršaj ili kazneno djelo**. Bez obzira o kojoj vrsti protupravnog ponašanja se radi, ono je uvijek čin zabranjenog načina ponašanja.

Ovo, zakonom pravno kvalificirano i kažnjivo, kazneno ili prekršajno djelo nasilja u obitelji, čini se:

NASILJEM I ZLOSTAVLJANJEM

koje se može manifestirati kao:

- primjena fizičke sile

guranje, navlačenje kose, udaranje, tučnjava, lupanje, davljenje, tortura, i svaki drugi fizički napad bez obzira da li je nastupila tjelesna ozljeda te svako drugo postupanje koje može prouzročiti fizičku bol

- primjena psihičke sile

verbalni napadi, psovanje, zafrkavanje, ružni komentari, prijetnje, protupravna izolacija, prezir, uhođenje, ograničenje kretanja ili komuniciranja s trećim osobama te svako drugo postupanje koje može prouzročiti osjećaj straha ili psihičku bol

- spolno nasilje

bilo koja spolna aktivnost ili spolno uznemiravanje za koju druga osoba nije dala svoj pristanak, uključujući pravljenje viceva, buljenje, seksualno nepoželjni komentari, uvredljivi telefonski pozivi, neželjeno dodirivanje

- ekonomsko nasilje

nejednaka kontrola i pristup zajedničkim novčanim i materijalnim sredstvima, oštećenje ili uništavanje imovine, zabrana zapošljavanja, zabrana daljnjeg obrazovanja, zabrana priznavanja prava vlasništva

ili OSOBITO DRSKIM PONAŠANJEM:

okrutno ili grubo vrijeđanje, bahatost i ponašanje koje znatno odstupa od uobičajenog, a to sve za posljedicu ima dovođenje drugog u ponižavajući položaj u kojem je posljedica gubitak samopoštovanja i samopouzdanja.

Statistički podaci o prijavljenom nasilničkom ponašanju u obitelji

Godina	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	UKUPNO
Broj počinjenih kaznenih djela	443	612	1118	1463	1857	5493
Broj prijavljenih počinitelja	148	229	427	517	657	1978
Broj ukupno oštećenih osoba	514	722	1308	1606	1994	6144
Broj oštećenih osoba ženskog spola	408	573	997	1229	1503	4710
Broj oštećenih maloljetnih osoba	77	92	157	137	132	595

Prikaz stanja i kretanja broja prijavljenih kaznenih djela Nasilničko ponašanje u obitelji iz čl. 215. a Kaznenog zakona u RH za razdoblje od 01.01.2001. do 31.12.2005. godine (službeni podaci Ministarstva unutarnjih poslova RH).

Temeljem ovih statističkih podataka razvidno je da je nasilje u obitelji iz godine u godinu u kontinuiranom i stalnom porastu. Nasilničko ponašanje usmjereno je uglavnom na žene i djecu. Od ukupno 6144 osobe oštećene kaznenim djelom u razdoblju od 01.01.2001. do 31.12.2005. godine razvidno je da je u strukturi žrtava prema spolu ukupno 4710 osoba ženskog spola ili 76,66% i 595 djece ili 9,68%. Od ukupno 67190 osoba oštećenih prekršajem, u razdoblju od 01.07.1999. do 31.12.2005. godine razvidno je da je u strukturi žrtava prema spolu ukupno 44680 osobe ženskog spola ili 66,50% i 15282 djece ili 22,74%.

U analizi podataka, uočava se da je od svih oblika nasilja najrasprostranjenije fizičko nasilje, cca 50%, dok su drugi oblici (psihičko nasilje, spolno i ekonomsko) zastupljeni u preostalom dijelu.

Iz statističkih podataka koji se isključivo odnose na nasilje u obitelji počinjeno kaznenim djelom uočava se trend porasta broja otkrivenih i prijavljenih kaznenih djela pa je tako primjerice u 2005. godini taj broj porastao za 26,93% u odnosu na 2004. godinu, a za 319% u odnosu na 2001.godinu.

Iz navedenih statističkih podataka, s obzirom na srodnički ili drugi odnos počinitelja prema žrtvama ženskog spola oštećenih prekršajem, u 46,64% svih slučajeva počinitelj nasilja je bio suprug žrtve, u 16,91% slučajeva počinitelj nasilja je bio otac žrtve, u 12,88% slučajeva počinitelj je bio sin žrtve, u 7,16% slučajeva počinitelj je bio izvanbračni suprug žrtve, u 2,30% slučajeva počinitelj je bio bivši suprug žrtve i u 2,28% slučajeva počinitelj nasilja je bila majka žrtve.

Godina	01.07.1999. - 31.12.1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	UKUPNO
Broj prekršajno prijavljenih osoba	353	3410	5004	6600	9151	11669	14246	50433
Broj privedenih prekršajnom sucu	78	491	559	1064	1655	2525	4052	10424
Ukupan broj oštećenih osoba	624	5325	7159	9182	12260	14649	17991	67190
Broj oštećenih maloljetnih osoba	254	2245	1854	2263	2678	2733	3155	15282
Broj oštećenih osoba ženskog spola	452	3761	4850	6217	8209	9585	11606	44680
Broj maloljetnih osoba nazočnih prekršaju	286	2207	2111	2562	3115	3665	4408	7166

Prikaz stanja i kretanja broja prekršaja Nasilničko ponašanje u obitelji iz čl.4. Zakona o zaštiti nasilja u obitelji u RH za razdoblje od 01.07.1999. do 31.12.2005. godine (službeni podaci Ministarstva unutarnjih poslova RH).

Analizirajući ove službene podatke o stanju, kretanju i obilježjima pojave nasilja u Republici Hrvatskoj, razvidno je da su najčešće žrtve nasilja osobe ženskog spola različite životne dobi i obiteljskog statu-

sa a najčešći počinitelji punoljetne osobe muškog spola u statusu sadašnjih ili bivših bračnih ili izvanbračnih drugova, očeva i sinova.

Ženska iskustva nasilja

U našoj sredini nasilje u obitelji tradicionalno se doživljava kao privatni obiteljski problem. Mnoge žene trpe nasilje, neke i godinama, i smatraju to svojom sramotom. Mnoge od njih nikada ne žele da se to sazna u javnosti. Nasilje se ne događa samo u vrijeme trajanja zajedničkog bračnog ili izvanbračnog života muškarca i žene već se u većini slučajeva nasilje nastavlja i nakon što su žene napustile nasilnu zajednicu u kojoj su živjele. Temeljem mnogobrojnih istraživanja i rada sa ženama u našoj zajednici Ženska udruga „IZVOR“ došla je do slijedećih saznanja :

- tijekom trajanja zajednice žene su trpjele okrutne i učestale fizičke napade, neke od njih i mnogo godina
- nasilje je uključivalo niz tjelesnog i seksualnog nasilja, emocionalnu okrutnost, nadziranje i ponižavajuće ponašanje, pokušaje davljenja i prijetnje smrću
- u nekim slučajevima nasilje se nastavljalo u još intenzivnijem i okrutnijem obliku nakon napuštanja zajednice
- nasilje u obitelji osim fizičkih rana i posljedica ostavilo je i niz psihičkih posljedica
- mnoge žene osjećaju da je puno teže podnijeti „mentalnu torturu“ nego tjelesno zlostavljanje, upravo zbog

činjenice što ona ne ostavlja tjelesne tragove, a nitko ju ne čuje i ne vidi

- osim što posljedicu nasilja trpe žene, život u okolnostima obiteljskog nasilja neposredno je štetilo i samoj djeci.

Ovo su samo neke od izjava i iskustava zlostavljanih žena.

„...Dolazio je kući pijan skoro svaki dan. Jedan dan mi je prijeto nožem, a slijedeći dan me pokušavao udaviti jastukom. I tako naizmjenice, iz dana u dan.“

Ivana

„...Obično bi me silovao svakoga dana. Izuzev ako sam imala mjesečnicu, svakoga dana najmanje dva puta na dan.“

Marija

„...Moj je sin često prisustvovao očevom nasilju i zbog toga ima ozbiljne govorne smetnje.“

Zdenka

„...Obično je sve postajalo još gore tijekom trudnoće. Tukao bi me zbog toga što sam stalno radala djevojčice. On mrzi djevojčice.“

Anita

Kako prepoznati nasilnika

Mnogi psiholozi tvrde da je moguće i prije nego što se dogodi nasilje u obitelji, po prethodnom ponašanju muškarca uočiti i prepoznati budućeg nasilnika. Takvi muš-

karci u pravilu su izrazito ljubomorni, prate svaki korak žene, ženama prigovaraju zbog svih komunikacija s trećim osobama, kontinuirano im prigovaraju i ograničavaju ih u njihovim kretanjima u vanjskom svijetu. Zbog toga su izražena ljubomora i svaka kontrola u pravilu prvi znaci budućeg nasilnika u obitelji. Nasilje uglavnom započinje malim bezazlenim brutalnostima, uvredama i naguravanjima. Ako je žena sposobna prepoznati budućeg nasilnika bilo bi najbolje da ga izbjegne, odnosno da se skloni kod prijatelja, rodbine ili u neko od skloništa.

Pravni propisi

Akt nasilja u našem demokratskom društvu ne sagledava se više kao izdvojeni incident ili remećenje javnog reda i mira, već se tretira kao nasilan odnos pravno propisan i kažnjiv. Državna tijela vlasti preuzela su odgovornost za borbu protiv ovog kažnjivog djela. Pravna pravila kojima se štiti pravo na život i pravo na dostojanstven život, zabranjuju nasilje i ponižavajuće postupanje te pružaju zaštitu i pomoć žrtvama nasilja. Ta su pravila pravno normirana Kaznenim zakonom i Zakonom o zaštiti nasilja u obitelji koji propisuju materiju i postupovnim odredbama Zakona o kaznenom postupku i Zakona o prekršajima. Cilj donošenja ovih odredbi jasan je i određen – nasilje je kažnjivo djelo, žrtvama nasilja pruža se brza i učinkovita zaštita (i to odmah po incidentu) tijekom kaznenog ili prekršajnog postupka. Nasilje u obitelji ovisno o intenzitetu počinjenja, pravno se kvalificira kao kazneno djelo ili kao prekršaj.

Za kazneno djelo nasilja počinitelju se može izreći kazna zatvora od 6 mjeseci do 5 godina. Za prekršajno djelo nasilja počinitelju se može izreći novčana kazna od 1.000,00 do 10.000,00 kuna ili kazna zatvora do 60 dana. Ako počinitelj ponovi nasilje kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom u iznosu od najmanje 5.000,00 kuna ili kaznom zatvora od najmanje 15 dana.

Osim kazni, sud može počinitelju nasilja izreći neku od sigurnosnih mjera (za kazneno djelo) ili zaštitnih mjera (za prekršaj). Svrha je ovih mjera sprečavanje nasilja, nužna zaštita zdravlja i sigurnosti žrtve te otklanjanje okolnosti koje pogoduju ili poticajno djeluju na počinjenje novog nasilja. Zaštitne mjere i mjere sigurnosti mogu se izricati samostalno, neovisno o kazni. Sigurnosne mjere koje se mogu izreći su: obavezno psihijatrijsko liječenje i obavezno liječenje od ovisnosti. One se mogu izreći počinitelju koji je kazneno djelo počinio u stanju smanjene ubrojivosti ili pod odlučujućim djelovanjem ovisnosti od alkohola ili opojnih droga, ako postoji opasnost da će počinitelj ponovo počiniti novo kazneno djelo. Svrha je sigurnosnih mjera otklanjanje mogućnosti za počinjenje novih kaznenih djela.

Zaštitne mjere koje se mogu izreći su: 1. obavezan psihosocijalni tretman, 2. zabrana približavanja žrtvi nasilja, 3. zabrana uznemiravanja ili uhođenja osobe izložene nasilju, 4. udaljenje iz stana ili nekog drugog stambenog prostora, 5. osiguranje zaštite osobe izložene nasilju, 6. obavezno

liječenje od ovisnosti, 7. oduzimanje predmeta koji je namijenjen ili uporabljen u počinjenju prekršaja. Zaštitne mjere izriču se u vremenskom trajanju do 2 godine računajući od dana pravomoćnosti. One se mogu izreći u svim situacijama u kojima postoji opasnost da bi počinitelj ponovo mogao počinuti nasilje, ponovo mogao uznemiravati ili uhoditi članove obitelji ili radi zaštite opće i javne sigurnosti.

Zaštita žrtve nasilja u obitelji

U kaznenim i prekršajnim postupcima nasilja u obitelji prednost se daje zaštiti sigurnosti žrtve. Pružanje zaštite od presudnog je značaja. Zaštita se pruža prije, tijekom i nakon završetka postupka. Najsnažniji zaštitni mehanizmi kojima se sprječava ponovno činjenje nasilja u obitelji su uhićenje, zadržavanje i pritvor; prije i tijekom postupka. U svrhu zaštite žrtve svakako ide i činjenica da su kazneni i prekršajni postupak nasilja u obitelji, postupci koji se provode žurno, odnosno hitno i bez odgode.

Kako bi se osigurali uvjeti za djelotvoran rad svih nadležnih organa koji sudjeluju u rješavanju problema nasilja u obitelji te unaprijedila zaštita i pomoć žrtvi nasilja, a isto tako pružila pomoć i počinitelju nasilja u promjeni njegova ponašanja (odnosno promjeni njegovog vrijednosnog sustava nenasilnog rješavanja sukoba i uvažavanja ravnopravnosti spolova), donesen je Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji. Protokolom se propisuju obveze, oblik, način i sadržaj suradnje nadležnih tijela koja

sudjeluju u otkrivanju i suzbijanju nasilja te pružanju pomoći i zaštite žrtvama.

Nadležna tijela koja sudjeluju u otkrivanju i suzbijanju nasilja te pružanju pomoći i zaštite nasilja su: policija, centri za socijalnu skrb, zdravstvene ustanove, odgojno-obrazovne ustanove, pravosudna tijela (sudovi i državna odvjetništva) i ženske nevladine organizacije. Ovakav multi-institucionalni i holistički pristup jedini je mogući i pravi pristup u rješavanju tako velikog i važnog problema kao što je nasilje u obitelji.

Obveze i postupanja nadležnih tijela u slučaju nasilja u obitelji

Obveze i postupanja policije

Nakon dojave o nasilju, žurno i bez odgode uputit će se na mjesto događaja i temeljem uvida u zatečeno stanje odmah poduzeti mjere u okviru svojih ovlasti.

- Trenutno spriječiti nasilnika u nasilničkom ponašanju.
- Trenutno zaštititi žrtvu i njihovu zajedničku imovinu od daljnjeg nasilja.
- Ponuditi žrtvi liječničku pomoć, ako je to potrebno.
- Upoznati počinitelja nasilja s mjerama koje će se protiv njega poduzeti. Ako počinitelj posjeduje oružje, isto će mu biti oduzeto.

- Kada za to postoje zakonski uvjeti nasilnik se izdvaja iz obitelji. Privodi se u službene prostorije policije radi zadržavanja i prosljeđuje istražnom sucu ili prekršajnom sucu, a o njegovom eventualnom puštanju na slobodu izvješćuje žrtvu.
- U cilju pribavljanja svih podataka i obavijesti koji će kao dokaz poslužiti u kaznenom ili prekršajnom postupku policija će obaviti razgovore u odvojenim prostorijama s žrtvom nasilja (omogućiti joj da bez straha i prisutnosti nasilnika da svoj iskaz).
- Posebnu pozornost posvetit će izloženosti i nazočnosti djece nasilju u obitelji. Ako je nasilju bilo izloženo dijete ili je nazočilo nasilju, u postupak se odmah uključuje policijski službenik za mladež.
- Po službenoj dužnosti ili na prijedlog oštećene osobe predlaže sucu izricanje odgovarajuće zaštitne mjere ili mjere opreza.
- O svom postupanju izvješćuje nadležan centar za socijalnu skrb zbog poduzimanja socijalno-intervencijskih mjera ili mjera obiteljsko-pravne zaštite.
- Saslušati žrtvu nasilja u obitelji i upoznati je s njezinim zakonskim pravima. Također, upoznati ju s mjerama i radnjama koje će poduzeti u okviru svojih ovlasti.
- Zajedno sa ženom, žrtvom nasilja, izraditi će plan njezine sigurnosti.
- Posredovati i pomoći kod ostvarivanja prava na besplatnu pravnu pomoć u zastupanju pred sudom i besplatnu zdravstvenu pomoć ili ju uputiti u odgovarajuće savjetovalište.
- Pružiti cjelovitu zaštitu djetetu, donošenjem odgovarajućih obiteljsko-pravnih mjera kojima se rješava status djeteta i trenutna zaštita. Primjere to mogu biti neke od sljedećih mjera:
 - imenovanje posebnog skrbnika djetetu za potrebe kaznenog ili prekršajnog postupka
 - zabrana susreta, približavanja, uznemiravanja i druženja s djetetom roditelja-nasilnika
 - smještaj djeteta izvan vlastite obitelji.

Obveze i postupanja centra za socijalnu skrb

- Po saznanju o nasilju, žurno i bez odgode, obaviti prijavu policiji (kazneni ili prekršajni postupak nasilja u obitelji pokreće se po službenoj dužnosti).

Obveze i postupanja zdravstvene ustanove

- U slučaju sumnje da je ozljeda ili zdravstveno stanje posljedica nasilja u obitelji, zdravstveni djelatnik prijavit će to policiji.

- Pružiti odgovarajuću zdravstvenu skrb.
- Uputiti žrtvu u ostale mogućnosti skrbi koje pružaju nevladine organizacije i njena prava sukladno zakonskim propisima.
- Uspostaviti kontakt sa socijalnom službom i drugim nadležnim institucijama.
- Ukoliko je počinitelj ili žrtva nasilja u obitelji osoba s duševnim smetnjama ili osoba liječena od alkoholizma i drugih ovisnosti, po potrebi ju uputiti na liječenje ili prisilno hospitalizirati. O istom izvijestiti policiju i centar za socijalnu skrb.
- U postupku zaštite djeteta, postupati bez odgode uz suradnju s centrom za socijalnu skrb.
- Tijekom kaznenog ili prekršajnog postupka kontinuirano surađivati s policijom i centrom za socijalnu skrb, izvješćivati ih o poduzetim radnjama i dostaviti im sve pravomoćne odluke.
- Tijekom vođenja postupka stranku-žrtvu obiteljskog nasilja, na njezin zahtjev upoznati je s njezinim pravima i izvijestiti ju o ishodu postupka te joj dati presliku pravomoćnog rješenja.
- Pružiti pomoć pravno neukoј stranci.

Obveze i postupanje odgojno-obrazovne ustanove

- Po saznanju za nasilje u obitelji, ako je dijete/učenik ozlijeđeno, na najbrži mogući način osigurati pružanje medicinske pomoći.
- Izvijestiti policiju i centar za socijalnu skrb.
- U suradnji sa stručno-razvojnou službom odgojno-obrazovne ustanove, centra za socijalnu skrb i drugim stručnim službama, pružiti pomoć djetetu/učeniku.

Obveze i postupanja pravosudnih tijela

- U predmetima vezanim uz nasilje u obitelji postupati žurno.

Što učiniti kada se dogodi nasilje u obitelji

Ako se dogodilo nasilje u vašoj obitelji možete postupiti na jedan od slijedećih načina:

- Nazvati policijsku postaju na telefon broj 92 – telefon za hitne intervencije!

bez obzira gdje se nalazite, pozivom na 92 uvijek ćete dobiti najbližu policijsku postaju,

- Stupiti u kontakt s KONTAKT POLICAJCEM!

svaki dio grada ima svog kontakt policajca, odnosno policajca u zajednici koji svoju zajednicu dobro poznaje,

obavijest o imenu i prezimenu te kako stupiti u kontakt s policajcem u pravilu možete naći na vidno označenom mjestu npr. na oglasnoj ploči vašeg mjesnog odbora ili oglasnoj ploči stambene zgrade u kojoj živite.

- Obratiti se centru za socijalnu skrb.
- Obratiti se svom obiteljskom liječniku.

zakonska je obveza liječnika da u trenutku saznanja o nasilju u obitelji izvijesti policiju.

- Obratiti se odgojno-obrazovnoj ustanovi u kojoj dijete pohađa školu.
- zakonska je obveza ravnatelja škole da u slučaju nasilja nad djecom izvijesti policiju.
- Obratiti se ženskim nevladinim udrugama!

jedina ženska nevladina udruga na području grada Osijeka je Ženska udruga „IZVOR“.

Savjeti koje policija preporučuje žrtvi nasilja u obitelji

- ◀ po dolasku policije zatražite liječničku pomoć ako je potrebna
- ◀ detaljno ispričajte okolnosti nasilničkog događaja
- ◀ navedite eventualno ranije slučajeve nasilja u obitelji
- ◀ posebno naglasite jesu li djeca nasilničkom događaju bila prisutna
- ◀ navedite eventualno saznanje o postojanju oružja u kući
- ◀ zatražite od policajca da vas upozna s vašim pravima
- ◀ u dogovoru s policijom predložite neke od zaštitnih mjera ili mjera opreza koji bi doprinijeli boljoj zaštiti vas i vaše obitelji
- ◀ zatražite od policije da vas izvijesti o daljnjem postupku s počiniteljem nasilja
- ◀ zatražite od policije da vas uputi na ustanove koje vam mogu pružiti pomoć oko smještaja u skloništu ili domu za djecu i odrasle osobe žrtve nasilja u obitelji

Dobro je znati

- Ako živite u nasilnom partnerskom odnosu, potražite pomoć.
- Postoje službe koje se bave pružanjem stručne pomoći.
- Izbjegnite prijeteću situaciju sklanjanjem kod prijatelja i rodbine.
- Ako se dogodi nasilje prijavite ga ovlaštenim tijelima ili osobama.
- Kada odlučite izaći iz kruga nasilja, ne zaboravite ponijeti sa sobom sve stvari i dokumente koji su vam potrebni za život (osobni dokumenti, lijekovi, ključevi, novac, djetetove stvari, odjeća i obuća,...).
- Možda se nadate da će nasilje prestati, nažalost, ono se najčešće pogoršava.
- Nikada nije kasno okrenuti novi list u životu.

Adresar ustanova i udruga Osječko-baranjske županije koje pružaju pomoć, podršku i zaštitu žrtvama nasilja u obitelji

Centar za profesionalnu rehabilitaciju Osijek

Adresa: 31000 Osijek

Tel. centrala: 031/208-308

031/208-309

031/215-199

Fax: 031/208-310

E-mail: cpr@os.hinet.hr

U okviru Skloništa radi Savjetovalište. Prijem stranaka u Sklonište moguć je od 00.00 do 24.00 sata.

U Sklonište je moguće smjestiti 20 osoba.

Smještaj se može osigurati dolaskom u Centar nakon telefonskog dogovora, posredstvom nadležnog Centra za socijalnu skrb ili policije.

„SUNCE“ Društvo za psihološku pomoć

Adresa: Waldingerova 11, 31000 Osijek

Tel: 031/368-888

Fax: 031/369-075

Društvo pruža psihološku, psihijatrijsku, socijalnu i defektološku pomoć žrtvama nasilja u obitelji i djeluje u suradnji s Centrom za

socijalnu skrb Osijek. Pomoć putem SOS telefona moguće je dobiti radnim danom od 16.00 do 19.00 sati. Pomoć i savjeti mogu se dobiti i osobnim dolaskom u Društvo; utorkom i četvrtkom od 17.00 do 19.00 sati, uz prethodnu najavu telefonom.

Ženska udruga „IZVOR“ Tenja

Adresa: V. Mačeka 20, 31207 Tenja

Tel./fax: 031/290-433

SOS telefon: 0800 200 151

E-mail: zenska.udruga.izvor@inet.hr

web: www.inet.hr/~izvor_os

Savjetovalište za prava žena otvoreno je od ponedjeljka do četvrtka, od 09.00 do 13.00 sati.

SOS telefon za žrtve obiteljskog nasilja i mobbinga od ponedjeljka do četvrtka, od 09.00 do 13.00 sati.

Grupa za podršku svakog 1. i 3. četvrtka u mjesecu od 18.00 do 20.00 sati.

Besplatna odvjetnička pomoć.

Korisnici se mogu, uz prethodni dogovor telefonom, uključiti u grupu podrške u okviru koje mogu dobiti pomoć psihologinje, pravnice i odvjetnice.

Udruženje žena Dalj

Adresa: Bana Jelačića 12, 31226 Dalj

Tel/fax: 031/591-053

U Udruženju djeluje Savjetovalište za obitelj u kojem se pružaju savjeti i pomoć žrtvama nasilja u obitelji te djeci žrtvama nasilja u obitelji i školi, svaki radni dan od 08.30 do 12.00 sati.

GORD-građanska organizacija razvoja

Slavka Kolara 2

31 226 Dalj

Tel/fax: 031/591 195

SOS telefon: 0800 200 008

SOS besplatna linija 0800 200 008 dostupna je svaki radni dan od 13 do 21 sat. Linija je namijenjena pomoći ženama žrtvama muškog zlostavljanja. Na SOS liniji rade dvije volonterke/aktivistice koje žene mogu kontaktirati.

Pored telefonske potpore, ženama se pruža i psihosocijalna potpora uredu udruge. Jednom mjesečno pomoć pruža socijalna radnica te psihijatrica.

Žene mogu doći i u ured udruge na individualne razgovore sa obučanim aktivisticama.

Organizacija za građanske inicijative (OGI)

K. P. Svačića 36

31 000 Osijek

Tel: 031/ 582 290

Fax: 031/ 582 291

E- mail: ogi@os.t-com.hr

Web: www.ogi.hr

Organizacija za građanske inicijative (OGI) provodi obrazovne programe za ženske skupine na temu ravnopravnosti spolova, nasilja u obitelji, uključivanje žena u rad lokalne i mjesne samouprave, jačanju kapaciteta udruge žena, praćenju zakona koji se tiču ravnopravnosti spolova i nasilja nad ženama.

Udruga provodi javne kampanje, organizira radionice, okrugle stolove te javne rasprave i tribine.

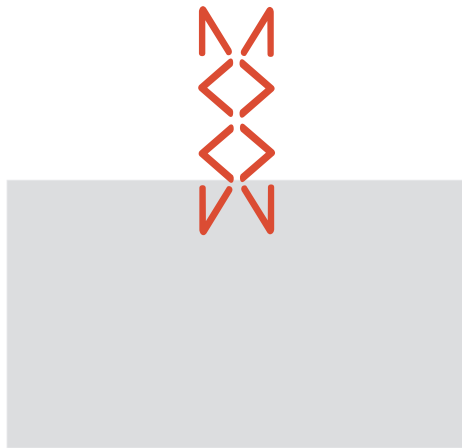
Izvori i literatura

Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji,
(Narodne novine br. 116/03)

Zakon o ravnopravnosti spolova,
(Narodne novine br. 116/03)

Nacionalna politika za promicanje ravnopravnosti spolova 2006-2010.,
(Narodne novine br. 114/06)

Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji 2005., Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti



*„Čovjek ne živi samo od kruha. Mnogo više voli od hrane samopoštovanje.“
Mahatma Gandhi*

3. Psihosocijalni aspekt obiteljskog nasilja i njegove posljedice

Silvija Ručević

Mnoge žene i djeca dožive nasilje, nerijetko čak i u vlastitom domu. Nasilje u kući doživljavaju žene svih dobi i iz svih zemalja svijeta, kako bogate, tako i siromašne. Ono ima razarajući fizički, emocionalni, financijski i socijalni učinak na žene i djecu, obitelji i zajednice širom svijeta. Nasilje nad ženama ugrožava njihove živote, tijela, psihološki integritet i slobodu.

Postoji također nasilje nad muškarcima i djecom u obitelji koje čine žene. O tome se malo zna, a i kada se sazna, takvi muškarci izloženi su određenom ismijavanju i preziru („mlakonja“, „papučar“ itd.).

Posljednjih nekoliko godina nasilje u obitelji privlači sve veću pozornost stručnjaka i javnosti. Danas je opće prihvaćeno da je obiteljsko nasilje ozbiljan društveni problem koji u svakom pojedinačnom slučaju predstavlja kršenje temeljnih ljudskih prava. U daljnjem tekstu termin nasilje u obitelji će se odnositi na nasilje nad ženom i djecom koje čine muškarci.

Što je to obiteljsko nasilje?

“Od tada me je udarao, šutirao, davio, šamarao i pržio. Obično me ne tuče toliko če-

sto, možda jednom mjesečno. Većinom je to kada napravim nešto što on ne voli, možda kad posjetim svoju mamu, ili kada pričam na telefon, zove me kurvom i svakavim imenima, i kaže mi da će uzeti djecu i otići svojoj majci ako ne budem dobra žena. On mi ne da da imam posao iako su sva djeca već u školi, i iako bih mogla dobiti dobar posao. Isto tako mi ne da novaca osim da kupim hranu za kuću.”

Obiteljsko nasilje predstavlja nasilno ponašanje i prijetnju koja se stalno ponavlja. Ono može uključivati fizičko, emocionalno, ekonomsko i seksualno nasilje. Obiteljsko nasilje također uključuje i prijetnju nasiljem, fizičku povredu, imovinsku štetu i druga djela zastrašivanja, prijetnji, izolacije te korištenje djece kao načina kontroliranja.

Svrha nasilja je uspostaviti nadmoć i kontrolu nad nekim drugim. Muškarci to obično koriste protiv svojih partnerica koje mogu biti sadašnje ili bivše supruge, ili djevojke. Čak i jedan slučaj fizičkog nasilja ili prijetnja fizičkim nasiljem može biti dovoljan da se uspostavi nadmoć i kontrola nad partnerom. Ova moć i kontrola se dalje nastavlja bez korištenja fizičke sile i nasilnog ponašanja.

Na primjer, verbalna prijetnja nakon fizičkog napada može služiti kao prijetnja još jednim fizičkim napadom. Kasnije, verbalna prijetnja može biti dovoljna kako bi osigurala nasilnikovu moć i kontrolu nad ženom bez korištenja ikakve dodatne fizičke sile.

Jesam li zaslužila batine?

"Prije nekog vremena sam pokušala razgovarati sa svojim mužem o zlostavljanju. On se jako naljutio. Rekao je da me ne povrjeđuje više nego što bi se očekivalo od muža prema ženi te da je u stvari previše dobar prema meni. Također je rekao da ako se nekad dogodi da je malo strog prema meni, da je to zapravo moja krivica jer nisam dobra žena i jer sam sebi dozvolila da sam toliko neprivlačna."

Obiteljsko nasilje razlikuje se od nasilja koje počinje nepoznate osobe jer se događa između intimnih partnera. Žrtve oba oblika nasilja prožive traumu, međutim, trauma žrtve obiteljskog nasilja se nastavlja i nakon povratka kući jer nasilnik ima stalan pristup svojoj žrtvi te žrtva proživljava ponavljanje napada tijekom dužeg perioda. Često se žene, žrtve nasilja, osjećaju odgovornima zbog nasilja nad njima. Žrtve nasilja često bivaju odbačene od ostatka obitelji; vidi ih se slabima i nesposobnima da se izbore za svoja prava.

Nasilje nad ženama nije prihvatljivo NITI U JEDNOJ SITUACIJI. Obiteljsko nasilje je namjerno ponašanje i važno je zapamtiti da je nasilnik odgovoran za svoje ponašanje bez obzira o kojoj se vrsti nasilja radilo.

Iako me tuče zašto ga ne ostavim?

"Ja volim svog muža, tuče me, ali ne mislim da ga mogu ostaviti. Prijetio je da će me ubiti, da će ubiti djecu i sebe ako ga pokušam ostaviti i sada nemam gdje otići. Nemam posla ili novaca, i ne bih znala gdje otići i kada bih se odlučila otići."

Veza koja postoji između žrtve i nasilnika otežava ženi da se zaštiti od zlostavljanja. Razdvajanje od onoga koji zlostavlja komplicirano je zbog složenosti ili jačine veze. Žrtva možda ima djecu s tom osobom, možda vjeruje da će se nasilnik promijeniti, možda se osjeća dužnom ostati u toj vezi iz različitih razloga ili je ekonomski ovisna o nasilniku. Intimna veza između žrtve i nasilnika može utjecati na percepciju nasilja od strane zajednice. Zbog intimnosti veze, nasilje u obitelji se tradicionalno smatralo osobnom stvari, nečim što ostaje između četiri zida. Nadalje, predrasude i stavovi u zajednici mogu opravdavati muževu upotrebu nasilja nad svojom ženom, odnosno, muž ima pravo kontrolirati svoju ženu te ima pravo koristiti silu kako bi osigurao tu kontrolu.

Hoće li me ikada prestati tući?

"Prvi put me je udario kada sam bila trudna s našim prvim djetetom. Došli smo kući poslije posjete mojoj mami, i on je bio nešto ljut. Mislim da sam zaboravila kupiti nešto što je on htio, i onda me ošamario. Mislila sam da je to bilo jednom i da se neće više nikada ponoviti."

Nasilje se ne događa samo jedanput! Ako se ništa ne poduzme, nasilje se obično pogoršava, a ponekad završava teškim povredama ili smrću. Ako se nasilje taji i o njemu šuti, time se samo omogućava da se nastavlja, što fizički i emocionalno pogađa sve. Nažalost, najveći broj osoba pogođenih nasiljem obraća se za pomoć nakon višegodišnjeg brutalnog zlostavljanja.

Kod djece koja odrastaju u nasilnim obiteljima mogu se pojaviti ozbiljne posljedice po psiho-fizički razvoj, koje zahtijevaju dugotrajnu intervenciju stručnjaka, s neizvjesnim ishodom. Nadalje, djeca mogu steći uvjerenje da se odraslima, pogotovo muškarcima, ne može vjerovati. Djeca se mogu odati alkoholu ili drugim opojnim sredstvima. Takva djeca kada odrastu i imaju svoje partnere i vlastitu djecu, mogu se prema njima nasilnički ponašati. Obiteljsko nasilje ima tendenciju prijelaza s generacije na generaciju. Tome se uz ostalo može i treba suprotstaviti javnim govorenjem, „skidanjem“ stida sa žrtve („Sama je to tražila“), odgovarajućim senzibiliziranjem javnosti radi stvaranja društvene klime koja će obiteljsko nasilje teško osuđivati i na kraju, ali i dosta važno, oštrom i pravodobnom sankcijom nasilničkog ponašanja uz javno isticanje neprihvatljivosti i štetnosti takvog ponašanja.

Primjeri iz tiska, na žalost su sve češći, upozoravaju na sivu zonu nasilja koje postoji, ali je skriveno od javnosti na vrh sante leda.

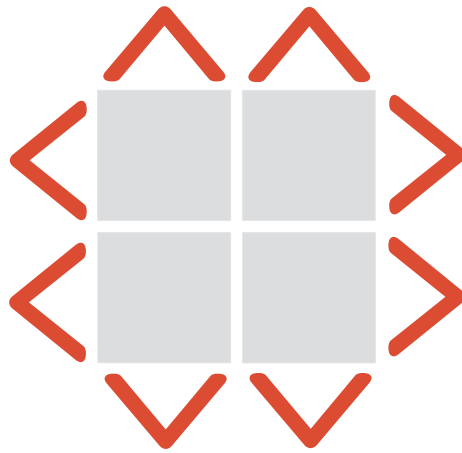
Što možemo učiniti da se santa obiteljskog nasilja počne topiti?

- Nasilje u obitelji je izašlo iz sfere privatnog i konačno i u nas prihvaćeno kao društveni problem. Država više neće tolerirati nasilje u obitelji. To je prvi korak da se pokrene promjena u pristupu nas samih prema tom problemu. To je najdugotrajniji proces. U njemu je jednako važno na vrijeme prepoznati i suočiti se s problemom kao i odlučiti se što i kako dalje.

Posljedice nasilja

Nasilje nad ženama ugrožava njihove živote, tijela, psihološki integritet. Simptomi mogu biti različiti te ovise o tipu nasilja. Neke od kratkoročnih i dugoročnih posljedica su:

- slomljene kosti, modrice, bol u mišićima, glavobolje, mučnina
- ginekološki problemi
- strah od seksualno prenosivih bolesti
- problemi spavanja, nesanica, noćne more, panični napadi
- osjećaj sramote, zbunjenosti, straha, krivnje, ljutnje i samooptuživanje
- nisko samopoštovanje, kronična depresija te suicidalne misli
- zloraba alkohola i psihoaktivnih tvari
- pogoršanje odnosa s djecom i obitelji
- izoliranje od obitelji i prijatelja



*„Strah blijedi kada se suočimo sa činjenicama.“
Frank Tyger*

4. Psihološko zlostavljanje na radnom mjestu/mobbing

Željka Radoš

Definicija mobbinga

Mobbing je specifični oblik ponašanja na radnom mjestu kojim jedna osoba, ili skupina njih, sustavno psihički uznemirava i time zlostavlja, degradira i ponižava drugu osobu, a koje je zlostavljanje usmjereno k ugrožavanju ugleda, časti, ljudskog dostojanstva i integriteta te druge osobe što na kraju najčešće dovodi do njezine eliminacije s radnog mjesta.

Osoba koja je podvrgnuta toj vrsti uznemiravanja/zlostavljanja osjeća se bespomoćnom; bez mogućnosti suprotstavljanja i obrane.

Mobbing kao vrsta zlostavljanja podrazumijeva da se takve aktivnosti odvijaju najmanje jednom tjedno i to kroz razdoblje tijekom najmanje šest mjeseci.

Mobbing je široko rasprostranjena pojava, najčešće proučavana na radnim mjestima, a posljedice se odražavaju na socijalno okruženje, radnu sredinu i na pojedinca. Na taj se način problem promatra s medicinskog, sociološkog, pravnog i psihijatrijsko-forenzičkog stajališta, s ciljem da se upozori na značajnost problema, da se upozna i nauči prepoznavati jer se mobbing može

spriječiti sustavnim primarnom prevencijom, informiranjem, edukacijom i konkretnim zahvatima. Neki od konkretnih zahvata su: osobni trening komunikacijskih vještina, zaštitno zakonodavstvo i organizacijska politika te praksa koja primjenjuje pravilnike o radu.

Situacije koje ukazuju na mobbing i žrtvu mobbinga?

- u radnom okruženju žrtva ne može doći do riječi, izraziti svoje mišljenje o bilo čemu ili je stalno prekidana u govoru
- žrtvu se najčešće ignorira kao da ne postoji
- isključuju je iz društvenog života na poslu ("zaborave" je pozvati na uredske i dr. proslave, ignoriraju u stankama, zajedničkoj kantini i sl.)
- radne kolege (tj. one osobe iz radnog okruženja koje vrše uznemiravanje) najčešće prekidaju razgovor u trenutku kada žrtva ulazi u prostoriju
- kontroliraju je li prisutna na poslu više ili manje nego što je to uobičajeno u dotičnoj sredini

- žrtvu se premješta u ured udaljeno od radnih prostora ostalih kolega
- žrtva najčešće dobiva samo nevažna ili zaduženja bez ikakvog smisla te joj se zadaju radni zadaci; koji su ispod njezine profesionalne kvalifikacijske razine; koje ne može riješiti; ili stalno dobiva nova zaduženja
- žrtva je neprestano izložena kritici
- žrtvu se optužuje za propuste koji se nisu dogodili, odnosno, koje nije počinila ili za ono što je sam zlostavljač namjerno počinio kako bi krivnja za počinjeno pala na teret žrtve
- učestalo se obezvrjeđuju rezultati rada žrtve
- žrtvi se uskraćuju važne informacije u svezi rada tako da nije u potpunosti informirana
- žrtva je stalno objekt poruge i ismijavanja te zbivanja šala na njezin račun (način rada, govora, držanja, hoda, odijevanja)
- žrtvu se ogovara i kritizira na osnovi izgleda, njezinog privatnog života, nacionalnosti, vjere, spola, rase i sl.
- o žrtvi ogovaranjem kruže glasine, klevete i sl. (npr. opterećivanje izmišljenim seksualnim intrigama)
- žrtvi se često prijete fizičkim napadom
- ponekad zlostavljanje uključuje i seksualno uznemiravanje
- žrtvu se maltretira čestim, neosnovanim usmenim ili telefonskim putem
- žrtvi nije omogućeno iznijeti svoju stranu priču ili eventualnu ispriku

Kako postupiti u slučaju mobbinga

- ◀ Pismeno zabilježite svako takvo uznemiravanje te sačuvajte sve pismene dokumente koji bi mogli ukazivati na uznemiravanje.
- ◀ Povjerite se osobi iz vaše radne okoline u koju još uvijek imate povjerenja, a ako takva osoba ne postoji, obratite se nekoj od udruga za zaštitu ljudskih prava, za jednakost spolova ili sl.
- ◀ Pokušajte razgovarati s osobom koja vas zlostavlja o njenom ponašanju i postupcima.
- ◀ Ne dajte se isprovocirati i uvući u mobbing!
- ◀ Ako vi uočite žrtvu mobbinga u vašoj radnoj sredini, budite ljubazni i razgovarajte s njom te joj pokušajte pomoći. Pokušajte razgovarati sa zlostavljačem/ima neka prestanu sa svojim ponašanjem.
- ◀ Ukoliko se zbog zlostavljanja pojave psihički (nervoza, tjeskoba, umor, strah i sl.) ili tjelesni poremećaji (nesanica, lupanje srca, povišeni krvni tlak, iznenadno znojenje, glavobolja, a smatrate da su takva oboljenja i simptomi u uzročnoj vezi sa proživljenim zlostavljanjem) potražite savjet psihologa, psihijatra, liječnika obiteljske medicine ili medicine rada.

- ◀ Također, obratite se za savjet pravniku, odnosno odvjetniku koji se bavi radnim pravom. Educirajte se o svojim pravima, zakonskim mogućnostima te tehnikama komunikacije.
- ◀ Za psiho-fizički boljitak bavite se tjelesnim aktivnostima i tehnikama opuštanja.

Kako spriječiti mobbing?

Prije svega:

- sustavnom prevencijom,
- prepoznavanjem problema i
- stručnom rehabilitacijom.

Zaposlenici koji su žrtve mobbinga obično šute o mobbingu, a najveći dosadašnji problem na koji nailaze istraživači jest dokazivanje da se radi o mobbingu. Zato i poslodavac i zaposlenici trebaju znati što je mobbing, da je kažnjiv i kome se trebaju obratiti za pomoć.

Potrebno je garantirati dostupnost stručnih osoba koje će se baviti prijavljenim zlostavljanjem, a te osobe moraju biti nepristrane tj. ne smiju biti zaposlene u kolektivu koji je prijavio mobbing.

Poslodavac na temelju Zakona o radu, internim uredbama i pravilnicima mora razraditi postupak sprječavanja mobbinga u svom kolektivu.

Poslodavac je dužan sukladno čl. 30. Zakona o radu, zaštititi dostojanstvo radnika za vrijeme obavljanja posla, tako da im osigura uvjete rada u kojima neće biti izloženi psihičkom ili fizičkom uznemiravanju, uključujući i seksualno. Ova zaštita uključuje i poduzimanje preventivnih mjera.

Postupak i mjere zaštite uređuju se kolektivnim ugovorom, sporazumom sklopljenim između radničkog vijeća i poslodavca ili pravilnikom o radu. Poslodavac koji zapošljava više od 20 radnika dužan je imenovati osobu koja je osim njega ovlaštena primati i rješavati pritužbe vezane za zaštitu dostojanstva radnika.

Poslodavac je dužan najkasnije u roku od 8 dana od dostave pritužbe ispitati pritužbu i poduzeti sve potrebne mjere primjerene pojedinom slučaju radi sprječavanja nastanka uznemiravanja ili spolnog uznemiravanja, ako utvrdi da ono postoji.

Radnik koji je uznemirivan ili spolno uznemirivan ima pravo prekinuti rad dok mu se ne osigura zaštita, pod uvjetom da je u daljnjem roku od osam dana zatražio zaštitu pred nadležnim sudom.

Nakon radno-pravne evaluacije djelovanja mobbera može uslijediti opomena, premeštaj ili otkaz mobberu (naravno ukoliko se ne radi o situaciji da je upravo poslodavac zlostavljač).

Kako je mobbing zakonski sankcioniran?

Mobbing se može zakonski sankcionirati.

Razlozi malom broju tužbi nalaze se u nepoznavanju postojećih zakona i u nepostojanju kvalitetnih zakonskih regulativa na tom području.

Da bi se neko ponašanje moglo sankcionirati, ono naime, mora biti propisano zakonom, a potrebno je i znati kako i u kojim slučajevima potražiti pravnu zaštitu.

Zlostavljana osoba može se obratiti inspektoratu rada i pravobraniteljici za ravnopravnost spolova.

Prije svega treba dokazati da je posrijedi mobbing, što znači da mora postojati kauzalna veza između štetnoga ponašanja i posljedice, tj. mora postojati protupravno djelovanje, u smislu pozitivnog radnog, građanskog i kaznenog prava, koje se sankcionira.

Mora se dokazati da se radi o napadajima tijekom duljeg vremena (najmanje šest mjeseci) u odgovarajućim vremenskim intervalima (najmanje jednom tjedno) koji sustavno slijede s namjerom da se nekoga uništi, a koji su doveli do štetnih posljedica.

Zatim treba dokazati da su štetne posljedice (tjelesne, psihičke) nastale upravo zbog mobbinga, a ne zbog drugih sadašnjih ili ra-

nijih problema. To je u domeni psihologa, psihijatarata i liječnika specijalista medicine rada. Kod seksualnog uznemiravanja može, ali ne mora, biti ponašanja koja su Kaznenim zakonom označena kao "kaznena djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa" ili kao "kaznena djela protiv časti i ugleda".

Zakonska regulativa u RH

Nakon utvrđenja da se radi upravo o mobbingu, podršku se može naći u slijedećim zakonskim propisima:

1. Ustav Republike Hrvatske, (Narodne novine, br. 417/01 i 55/01, 28/2001)

2. Zakon o obveznim odnosima, (Narodne novine br. 53/91, 73/91, 3/94, 7/96, 12/99)

Od 01. siječnja 2006. stupa na snagu novi Zakon o obveznim odnosima (ZOO) Narodne novine, br. 35/2005 koji navedenu materiju regulira na slijedeći način:

- čl. 4. povreda načela savjesnosti i poštenja
- čl.8. zabrana prouzročenja štete
- čl. 1100-1104. popravljavanje neimovinske štete
- čl.1045-1106. pretpostavke prouzročenja štete.

Obveza naknade štete zbog nedopuštenog djelovanja.

Obveza plaćanja naknade neimovinske, nematerijalne štete.

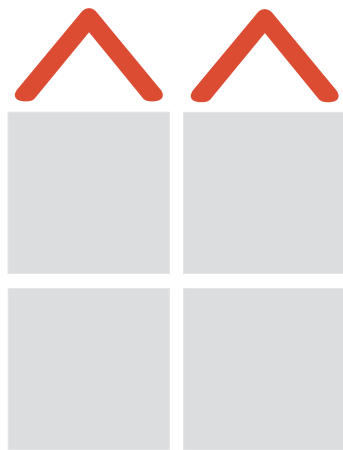
3. Zakon o radu, (Narodne novine, br. 38/95, 54/95, 65/95, 17/01, 82/01 i 137/2004)

- čl. 30. Zakona o radu

4. Zakon o ravnopravnosti spolova, (Narodne novine, br. 116/2003)

5. Kazneni zakon RH, glava XIV i XV, (Narodne novine, br. 110/1997)

- Nanošenje tjelesnih ozljeda iz nehaja, čl. 101. KZ RH
- Prisila, čl. 128. KZ RH
- Nanošenje uvrede, čl. 199., klevete, čl. 200.,
- Iznošenje osobnih ili obiteljskih prilika, čl. 201. KZ RH



*„Mjesto gdje ćeš sebe naći...“
Marija Stupalo*

5. Ravnopravnost spolova

Mirjana Herceg

Uvod

Na području unapređenja položaja žena učinjen je značajan napredak unošenjem u članak 3. Ustava Republike Hrvatske ravnopravnost spolova kao najviše vrednote ustavnog poretka uz nacionalnu ravnopravnost, mirotvorstvo, slobodu, jednakost, socijalnu pravdu i vladavinu prava (NN, br. 113/00 i 124/00, pročišćeni tekst).

Time je na političkoj razini potvrđeno načelo da je paritetna demokracija jedina stvarna demokracija u kojoj će se državni poredak razvijati uz puno priznanje i promicanje ravnopravnosti žena i muškaraca.

Ova ustavna odredba je značajna i na pravnoj razini jer definira kriterije za tumačenje svih ustavnih normi i instituta koji se koriste pri prosuđivanju drugih ustavnih jamstava i sloboda.

Navedenom promjenom Ustava RH i uvrštenjem ravnopravnosti spolova kao najviše vrednote društva osnažuje se postojeći mehanizam u zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda i proklamirane jednakosti svih građana pred zakonom, neovisno o njihovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovinskom statusu, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama iz članka 14. Ustava RH.

Time Republika Hrvatska najvišim pravnim aktom potvrđuje definiciju Ujedinjenih naroda da načelo ravnopravnosti nije samo pitanje socijalne pravde već jamstvo za osiguranje pravičnog i održivog ljudskog razvoja.

Milenijska deklaracija, kao politički dokument UN-a za 21 stoljeće, usvojena u rujnu 2000. godine, obvezuje države članice da čine napore u rješavanju pitanja ravnopravnosti spolova i osnaživanju žena (milenijski cilj broj 3).

Nova zajednička dimenzija pitanje ravnopravnosti spolova ne sagledava više kao izdvojeno pitanje žena već je ono pitanje svake politike i svakog djelovanja koje sagledava i žene i muškarce kao korisnike i aktivne sudionike razvojnog procesa. Zagarava se rodno osviještena politika (gender mainstreaming) kao nova strategija jednakosti.

Prema najnovijem izvješću Svjetskog ekonomskog foruma (WEF) Hrvatska je na 16 mjestu, od 115 država, procjenjujući sveukupno stanje na području ravnopravnosti spolova. Na vrhu su zemlje Skandinavije. Procjene su se provodile za područja: politička moć, ostvaren stupanj obrazovanja, zdravstvena skrb i gospodarstvo.

Sagledavajući navedene pokazatelje kao moguće polazište za planirani razvoj ravnopravnosti spolova u našoj zemlji može se zaključiti da je potrebno stvarati uvjete za uspostavu što ravnopravnije zastupljenosti spolova i omogućiti ženama djelovanje na svim razinama u područjima političke i gospodarske moći.

Današnji status žena u našem društvu opisan slikovito izgleda otprilike ovako: Većina u populacijskom udjelu i ostvarenom stupnju obrazovanja, manjina u odlučivanju i posjedovanju vlasništva ili visini mirovine. Većina među nezaposlenima, zaposlene u slabije plaćenim sektorima, većina na listama čekanja za specijalističke preglede za koje je sve manje specijalista...

Međunarodni mehanizmi

Pravni položaj žena u Republici Hrvatskoj, pored Ustava reguliraju i međunarodni ugovori koje je Vlada potpisala i ratificirala, a međunarodni ugovori koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom i objavljeni u službenom glasilu, a koji su na snazi, kao izvor prava, sukladno članku 140. Ustava Republike Hrvatske čine dio unutarnjeg pravnog poretka a po pravnoj su snazi iznad zakona.

Njihove se odredbe mogu mijenjati ili ukidati samo uz uvjete i na način koji su u njima utvrđeni, ili suglasno općim pravilima međunarodnog prava.

Najznačajniji takav ugovor za područje ravnopravnosti žena i muškaraca je **Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW)**, usvojene na Općoj Skupštini UN-a 18. prosinca 1979. godine, a stupila na snagu 3. rujna 1981. godine (NN - Međunarodni ugovori, br. 12/93).

Važnost ovog dokumenta je u tomu što diskriminaciju definira formalno i suštinski puno šire od dotadašnjih ugovora i obvezuje države na provedbu mjera za uklanjanje diskriminacije nad ženama i jednake mogućnosti u javnoj i privatnoj sferi. Tako uređuje pitanje stereotipa, posebice u medijima, zabrane prostitucije i trgovanja ženama, ukidanja diskriminacije u obrazovanju, radu, zapošljavanju, području gospodarstva i društvenog života, političkoj participaciji, položaju seoskih žena, osiguranju adekvatne zdravstvene zaštite, jednakosti pred zakonom i pri izboru mjesta stanovanja, jednakost u odnosima vezanim uz brak i odgoj djece. (NN - Međunarodni ugovori, br. 2/94 i 6/95)

Republika Hrvatska je notifikacijom o sukcesiji 8. listopada 1991. godine postala strankom Konvencije. U ljeto 2000. godine Vlada Republike Hrvatske potpisala je Fakultativni protokol uz Konvenciju, a Sabor Republike Hrvatske ga 24. siječnja 2001. godine ratificirao donošenjem Zakona o potvrđivanju fakultativnog protokola uz Konvenciju (NN, br. 3/16) koji je stupio na snagu 7. lipnja 2001. godine. (NN - Međunarodni ugovori, br.4/01). Ratifikacijom Konvencije (CEDAW-a) priznaje se nadležnost UN-ovog

Odbora za ukidanje svih oblika diskriminacije žena da prima i razmatra pojedinačne i/ili skupne povrede prava iz Konvencije. Također obvezuje države (članak 18.) na davanje redovitih periodičkih izvještaja o primjeni iste.

Ovdje svakako treba podsjetiti na najznačajniji dokument o ljudskim pravima u cijeloj našoj povijesti, a to je Opća deklaracija Ujedinjenih naroda o pravima čovjeka. Iako pravno neobvezujuća postala je temelj za sve buduće međunarodne ugovore o ljudskim pravima i slobodama. Donesena je 10. 12. 1948. godine i taj dan se obilježava širom demokratskog svijeta kao Međunarodni dan ljudskih prava.

Prihvatanje ideja rodno osviještene politike (gender mainstreaming) kao nove strategije jednakosti dolazi nakon Četvrte UN-ove svjetske konferencije o ženama održane u Pekingu 1995. godine gdje su usvojene Pekinška deklaracija i Platforma za djelovanje (kasnije osnažene i dopunjene Rezolucijom donesene 2000. godine na Općoj skupštini UN-a, (NN - Međunarodni ugovori br. 2/9), gdje je sudjelovala i delegacija Republike Hrvatske.

Četvrta svjetska konferencija o ženama pokrenula je niz promjena u pogledu shvaćanja kompleksnosti pitanja ravnopravnosti spolova uvođenjem koncepta integriranja rodnog aspekta u javnu politiku kao strategije za postizanje rodne ravnopravnosti i preduvjeta za postizanje socijalne pravde, razvoja i mira u svijetu.

Doprinos unapređenju ženskih ljudskih prava imamo i u drugim međunarodnim dokumentima na koja se možemo pozivati poput Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima i Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturalnim pravima (NN - Međunarodni ugovori, br. 12/93.), Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Republike Hrvatske i Europske unije potpisan 29. listopada 2001. godine i ratificiran u Hrvatskom saboru 23. studenoga iste godine (NN - Međunarodni ugovori, br. 14/27. 12. 01. i 1/05.). Sporazumom je predviđena obveza usklađivanja zakonodavstva s pravnim tečevinama Europske unije uopće, pa tako i na području jednakosti žena i muškaraca.

Od novijeg datuma, 1997. godine, tu je i Europska konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda (NN – Međunarodni ugovori, br. 18/97, 6/99 i 8/99) obvezujuća za sve članice Vijeća Europe.

Ostaje nam da u prelaznom razdoblju učinimo čim više na razradi, a posebno u implementaciji, načela ravnopravnosti spolova.

Nacionalni mehanizmi

Institucionalni okvir

Kao stranka UN-ove Konvencije i potpisnica Pekinške deklaracije Republika Hrvatska obvezala se na primjenu međunarodnih standarda i poduzimanju odgovarajućih

mjera u svim područjima djelovanja radi stvaranja preduvjeta za ostvarivanje stvarne ravnopravnosti spolova.

Vodeći se tim obvezama Vlada Republike Hrvatske osnovala je 1996. godine **Povjerenstvo za pitanja jednakosti** kao koordinativno tijelo za praćenje položaja žena i promicanje ravnopravnosti spolova. Povjerenstvo je bilo sastavljeno od predstavnika/ca ministarstava i drugih državnih tijela, s tajništvom pri Ministarstvu rada i socijalne skrbi. Povjerenstvo je godinu dana nakon toga predložilo Vladi na usvajanje **Nacionalnu politiku za promicanje jednakosti za razdoblje 1997. - 2000.** (NN, 18. prosinca 1997.g.) s ciljem uklanjanja stereotipa de jure jednakosti kao samodostatne jednakosti među spolovima.

Kritična područja djelovanja bila su: Ljudska prava žena, Institucionalni mehanizmi za poboljšanje položaja žena, Žene na položajima moći i odlučivanja, Žene i zdravlje, Školovanje i stručno usavršavanje žena, Nasilje nad ženama, Žene i gospodarstvo, i Žene i oružani sukobi.

U izradi prve Nacionalne politike sudjelovale su i nevladine organizacije koje se bave pravima žena i ta suradnja je bila institucionalizirana kroz Savjetodavni odbor.

Mnoge od predviđenih mjera nisu se ostvarile zbog nedovoljnog utjecaja i provedbenih mehanizama Povjerenstva na nositelje izvršne vlasti i u tijelima državne uprave. Dodatno, tu je i nedostatak financijskih sredstava, nedostatan statistički pokazatelj

razvrstani po spolu za sustavno praćenje i analizu stanja, nedovoljan broj obrazovanih ljudskih resursa za područje ravnopravnosti u državnoj upravi i uopće nerazumijevanja važnosti načela ravnopravnosti spolova u strukturama vlasti.

Na razini zakonodavne vlasti Zastupnički dom Hrvatskog sabora 2001. godine osnovao je **Odbor za ravnopravnost spolova** kao radno tijelo koje u postupku donošenja novih i izmjene postojećih normativnih akata prati inkorporaciju ustavnog načela ravnopravnosti, a kasnije samu primjenu, potiče i prati ravnomjernu spolnu zastupljenost u sastavu radnih tijela i izaslanstava, potiče potpisivanje i primjenu međunarodnih dokumenata, potiče suradnju među institucijama koje su nadležne za provedbu politike ravnopravnosti spolova u RH. Odbor ima 11 članova/ca (3 žene i 8 muškaraca). Na čelu ovog odbora od njegovog osnivanja je **gđa Gordana Sobol (Hrvatski sabor, Trg sv. Marka br. 6, telefon: 01/ 45 69 504)** žena koja je, unatoč nedostatku podrške i pasivnosti većine članova/ica Odbora, učinila velike napore u promicanju načela, otvorivši suradnju s drugim institucionalnim mehanizmima i nevladinim organizacijama.

U ožujku 2004. Vlada RH osnovala je **Ured za ravnopravnost spolova (www.ured-ravnopravnost.hr)**. Ured je stručno tijelo Vlade s koordinativnom ulogom u praćenju i provedbi aktivnosti koje se odnose na uspostavu ravnopravnosti spolova, primjeni međunarodnih ugovora, domaćih zakona i drugih propisa s mogućnošću predlaganja

(Vladi) na usvajanje izmjena i/ili dopuna normativnih akata i drugih mjera s ciljem uspostave stvarne ravnopravnosti. Ured priprema periodična izvješća Vladi i UN-ovom Odboru na temelju provedenih istraživanja, prima predstavke stranaka u vezi povrede ravnopravnosti spolova, promiče svijest i znanja o ravnopravnosti spolova, surađuje s nevladinim organizacijama. Na čelu ureda je **mr. sc. Helena Štimac Radin**.

Jedna od zadaća Ureda je jačanje i umrežavanje institucionalnih mehanizama za provođenje politike ravnopravnosti spolova na lokalnoj razini. Trenutno u RH imamo 19 povjerenstava za ravnopravnost spolova na razini županija. Njihova zadaća je promicati ravnopravnost spolova na lokalnoj i regionalnoj razini.

Posebno zasjedanje Opće skupštine UN-a posvećeno ženama 2000.godine i uočeni nedostaci u primjeni prve Nacionalne politike utjecali su na novi pristup u kreiranju **druge Nacionalne politike za ravnopravnost spolova** i Program provedbe za razdoblje 2001. – 2005. godine (NN, 112/01). U listopadu 2000. godine organiziran je nacionalni skup na kojem su predstavnici/e Hrvatskog sabora, Vlade RH, nevladinih ženskih udruga, sindikata i znanstvenih institucija donijeli zaključke o temeljnim odrednicama nove nacionalne politike i mehanizmima za provedbu.

I dalje je ostalo 10 nabrojanih područja djelovanja iz prve Nacionalne politike. Ciljevi druge Nacionalne politike bili su: promica-

nje prava žena u svim područjima ljudskog djelovanja, osvješćivanje žena u svim sredinama o njihovom položaju i potrebi njegova usklađivanja s općeljudskim standardima, stvaranje uvjeta za učinkovito rješavanje uočenih problema i osiguranje potpore ženama u ostvarenju njihovih prava.

Prioritetne zadaće su bile: prikupljanje podataka o stanju prava žena u RH, obrazovanje žena, uspostavljanje mreže povjerenstava, osiguranje financijskih sredstava, javno djelovanje i uređenje pravnog okvira.

Polazeći od pozitivnih primjera dviju prijašnjih nacionalnih politika, uočenih nedostataka i teškoća u primjeni, politike Vijeća Europe, obveza u procesu pristupanja Europskoj uniji, preporuka UN-ovog Odbora za uklanjanje diskriminacije žena i ciljeva Milenijske deklaracije, ističući posebno cilj broj 3 (ravnopravnost spolova i osnaživanje žena), usvojena je u listopadu 2006.godine i **treća Nacionalna politika za promicanje ravnopravnosti spolova 2006.- 2010.** (NN, br. 114/06.) kao strateški dokument Vlade Republike Hrvatske s ciljem uklanjanja diskriminacije žena i uspostavljanje stvarne ravnopravnosti spolova.

Dakle, sastavni dio politike je i Strateški okvir za provedbu politike ravnopravnosti spolova i Akcijski plan djelovanja (glava V.) usmjereni unapređivanju postojećeg sustava zaštite i unapređenju načela ravnopravnosti spolova.

Kao važna programska područja za djelovanje do 2010. godine navedena su:

Ljudska prava žena, Jednake mogućnosti na tržištu rada, Rodno osjetljivo obrazovanje, Ravnopravnost u području odlučivanja, Nasilje nad ženama, Zdravlje žena i Institucionalni mehanizmi i načini provedbe.

Nositelji provedbenih mjera su nadležne državne institucije i tijela u suradnji s nevladinim organizacijama.

Od uočenih poteškoća u primjeni i nedovoljnog napretka u provedbi dosadašnjih politika izdvajamo:

- Područje (neuravnotežene) političke zastupljenosti žena (Hrvatski sabor - oko 21%, Vlada - 31%) posebno na nižim razinama vlasti (na razini županijskih skupština - 14,5%, gradskih vijeća - 15,7% i vijeća općina - 8,4%).

Unatoč tomu što su političke stranke kod predlaganja lista dužne voditi računa o ravnopravnoj zastupljenosti oba spola (čl. 15. Zakon o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne samouprave, NN, br. 44/05) i postojanja poticaja za stavljanje na liste podzastupljenog spola kroz naknadu od 10% po zastupniku/ci (čl. 6. Zakona o izmjenama Zakona o političkim strankama, NN, br. 36/01) kao i dužnosti određivanja metode za promicanje uravnotežene zastupljenosti žena i muškaraca na popisima kandidata/kinja za izbore (čl.11. Zakona o ravnopravnosti spolova, NN, br. 116/03) rezultati provedenih izbora nedvojbeno pokazuju da se navedeni propisi ne primjenjuju.

Prema preporukama Europske unije i Vijeća Europe Uravnotežena participacija žena i muškaraca podrazumijeva zastupljenost oba spola u bilo kojem tijelu koje odlučuje u političkom ili javnom životu čiji omjer ne može biti ispod 40% na štetu bilo kojeg spola.

U ožujku 2005. godine, prije sastavljanja lista kandidata/kinja za lokalne izbore 2005. godine uputile smo registriranim strankama na području Grada Osijeka pismo u kojem ih podsjećamo na članak 11. Zakona o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave: **“Prilikom sastavljanja liste predlagatelj je dužan voditi računa o načelu ravnopravnosti spolova”**

i članka 15. Zakona o ravnopravnosti spolova o pitanju uravnotežene zastupljenosti žena i muškaraca u tijelima stranke i na listama.

Niti jedna stranka nije reagirala na pismo u smislu da nam se obratila, pozitivno se očitovala ili nešto slično.

- Nedovoljnu razinu edukacije o rodnoj ravnopravnosti u odgojno-obrazovnom procesu, diskriminatorne obrasce i tradicionalni stereotip u školskim udžbenicima o spolnim ulogama žena i muškaraca.

Centar za ženske studije Zagreb prvi je multi/interdisciplinarni studij o ženskoj tematici u Hrvatskoj.

I mi smo zahvaljujući njihovoj afirmaciji rodne perspektive prolazile proces izobraz-

be i cilj nam je približiti prijenos osnovnih spoznaja i znanja o ženskim temama populaciji s našeg područja, www.zenstud.hr, 01/48 72 406.

Da bi ukazali na stvarno stanje i utjecale na promjene provele smo istraživanje među srednjim školama u Gradu koje su se pozitivno izrazile o potrebi dodatnog obrazovanja o ženskim ljudskim pravima (njih 62%). Isto smo učinile i sa sudionicima/cama tematskih radionica o ravnopravnosti spolova i ženskim ljudskim pravima iz čega se može uvidjeti zainteresiranost za izvaninstitucionalnim oblicima obrazovanja i kreativnijim metodama prenošenja informacija.

U odgojno-obrazovnom sustavu na razini srednjih škola 64% zaposlenih su žene, a 33% žena su ravnateljice.

Poteškoća u primjeni i nedovoljnog napretka u provedbi dosadašnjih politika ima i u porastu obiteljskog nasilja, statusu pripadnica nacionalnih manjina, posebice Romkinja kao posebno marginaliziranih skupina žena, žena s invaliditetom, zdravstvenoj zaštiti žena, posebno trudnica i roditelja, starijih žena, diskriminaciji žena pri zapošljavanju, na tržištu rada, žena umirovljenica, prevladavanju rodni i seksističkih stereotipa kroz medije te nedovoljna povezanost institucionalnih mehanizama na razini cijele države.

Na području RH djeluje **Ženska mreža Hrvatske** (www.zenska-mreza.hr) koja okuplja 49 grupa i inicijativa koje se bave unapređenjem statusa žena na feminističkim principima.

Republika Hrvatska je do sada podnijela UN-ovom Odboru za uklanjanje diskriminacije žena tri periodična izvješća. U zadnjim usvojenim Zaključnim komentarima Odbor je uz pozitivna stajališta o zakonodavnom i institucionalnom napretku pozvao na poduzimanje odgovarajućih mjera i dostavljanje odgovora u objedinjenom četvrtom i petom periodičnom izvješću 2009. godine.

Kritična područja i preporuke:

- ◀ nedostatak praćenja i podataka o položaju žena pripadnica nacionalnih manjina, žena s invaliditetom, žena u ruralnim sredinama i posebno naglašeno uklanjanje diskriminacije žena Romkinja u svim sferama života,
- ◀ neučinkovita primjena antidiskriminacijskih zakona i nedovoljna edukacija stručnog osoblja za provedbu,
- ◀ nedostatak statističkih podataka razvrstanih po spolu i analize utjecaja pokrenutih mjera i politika na uklanjanju diskriminacije,
- ◀ osiguravanje jednakih mogućnosti na tržištu rada,
- ◀ uklanjanje stereotipa u školskim programima, o spolnim ulogama i potreba za obrazovanjem nastavnog kadra o pitanjima ravnopravnosti spolova,
- ◀ povećanje zastupljenosti žena u strukturama lokalnih vlasti,

- ◀ suzbijanje prostitucije i trgovanja ženama i djevojčicama,
- ◀ jačanje kapaciteta Ureda za ravnopravnost spolova Vlade RH, bolju koordinaciju i suradnju među različitim mehanizmima za ravnopravnost spolova, kao i suradnju s civilnim društvom.

Adresar županijskih povjerenstava/odbora za ravnopravnost spolova

Bjelovarsko-bilogorska županija

Daliborka Vrankić
Predsjednica
Florijana Andrašeca 21
43000 Bjelovar
Fax: +385 (0)43 220-048
Mob: +385 (0)91 232 2155
e-mail:
daliborka.vrankic@bj.htnet.hr

Brodsko-posavska županija

Zdenka Bošnjak
Predsjednica
Petra Krešimira IV br. 1
35 000 Slavonski Brod
Tel: +385 (0)35 216 115
Fax: +385 (0)35 441 579
Mob: +385 (0)98 439 208
e-mail: franjo-bosnjak@net.hr

Dubrovačko-neretvanska županija

Tatjana Šimac Bonačić
Predsjednica
Gundulićeva poljana 1
20 000 Dubrovnik
Tel: +385 (0)20 351 401
Fax: +385 (0)20 351 437
e-mail: tatjana-sb@net.hr

Grad Zagreb

Vesna Majher
Predsjednica
Mašićeva 3a
10000 Zagreb
Tel: +385 (0)1 6101-919, 2337-770
Fax: +385 (0)1 6101-914
Mob: +385 (0)91 2071-343
e-mail: vemajher@inet.hr

Istarska županija

Sonja Grozić Živolić
Predsjednica
Flanatička 29
52100 Pula
Tel: +385 (0)52 372 153
Fax: +385 (0)52 372 154
e-mail: sonja.grozic-zivolic@istra-istria.hr

Karlovačka županija

Marija Fićurin
Predsjednica
Vranzyanyjeva 2
47000 Karlovac
Tel: +385 (0)47 666 102
Fax: +385 (0)47 666 262
Mob: +385 (0)91 171 1175
e-mail: vlasta.purgar@kazup.hr

Koprivničko-križevačka županija

Nevenka Ivegeš
Predsjednica
Antuna Nemčića 5
48000 Koprivnica
Tel: +385 (0)48 240 341, +385 (0)48 671 743
Fax: +385 (0)48 240 341
e-mail:
drustvene-djelatnosti@kckzz.hr

Krapinsko-zagorska županija

Ana Gregurović
Predsjednica
F. Galovića bb
49000 Krapina
Tel: +385 (0)49 370 027
Fax: +385 (0)49 371-135
Mob: +385 (0)91 594 4543
e-mail: kcucek@inet.hr

Ličko-senjska županija

Ivana Đapić
Predsjednica
Dr. Franje Tuđmana 4
53000 Gospić
Tel: +385 (0)53 588 242
Fax: +385 (0)53 588 284
Mob: +385 (0)98 903 2275
e-mail: drustvene-djelatnosti@licko-senjska.hr

Međimurska županija

Nadica Jelaš
Predsjednica
Kontakt: Alan Resman
Ruđera Boškovića 2
40000 Čakovec
Tel: +385 (0)40 374 254, +385 (0)40 371 021
e-mail: alan.resman@med.zup.t-com.hr

Osječko-baranjska županija

Jasmina Lovrinčević
Predsjednica
Trg Ante Starčevića 2
31000 Osijek
Tel: +385 (0)31 274 500
Fax: +385 (0)31 274 505
Mob: +385 (0)98 698 560
e-mail: jlovrincevic@net.hr

Požeško-slavonska županija

Branka Starčević Tesari
Predsjednica
Županijska 7
34000 Požega
Tel: +385 (0)34 290 251
Fax: +385 (0)34 290 252
Mob: +385 (0)98 497 543
e-mail: branka.starcevic-tesari@po.t-com.hr

Primorsko-goranska županija

Irene Gregorović-Filipčić
Predsjednica
Kontakt osoba: Mira Ramaz
Adamićeva 10
51000 Rijeka
Tel: +385 (0)51 351 634
Fax: +385 (0)51 351-637
Mob: +385 (0)91 5984-074
e-mail: irene@rivrtici.hr

Sisačko-moslavačka županija

Mirjana Golubić
Predsjednica
Mikulanića 39
44 317 Popovača
Tel: +385 (0)44 679 744
Mob: +385 (0)98 1390 935

Splitsko-dalmatinska županija

Ivanka Luetić – Boban
Predsjednica
Domovinskog rata 2
21000 Split
Fax: +385 (0)20 300-087
Mob: +385 (0)91 1711 988

Šibensko-kninska županija

Ljiljana Čaleta Car
Predsjednica
Čaleta Cari 65
22000 Šibenik, Bilice
Tel: +385 (0)22 213-033
Fax: +385 (0)22 212-133
Mob: +385 (0)98 1727-273
e-mail: luka@lukasibenik.hr

Varaždinska županija

Vlasta Cindrić
Predsjednica
Režeka 34
42000 Varaždin
Tel: +385 (0)42 212 219
Fax: +385 (0)42 312 587
Mob: +385 (0)98 1704 580
e-mail: Biserka.kozulic@varazdinska-zupanija.hr

Virovitičko-podravska županija

Lahorka Weiss
Predsjednica
Petra Preradovića 22/1
33000 Virovitica
Tel: +385 (0)33 721 256
Mob: +385 (0)98 9179 797
e-mail: lahorka.weiss@hzz.hr
tajnistvo@viroviticko-podravska-zupanija.hr

Vukovarsko-srijemska županija

Antun Žagar
Predsjednik
Glagoljaška 27/III
32000 Vinkovci
Tel: +385 (0)32 344-038
Fax: +385 (0)32 344-033
Mob: +385 (0)98 9393-363
e-mail: ivana.curkovic@vk.htnet.hr

Zadarska županija

Nevena Petani
Predsjednica
Put kotlara 6
23 000 Zadar
Tel: +385 (0)23 212 707
Fax: +385 (0)23 211 102
Mob: +385 (0)98 91797 97
e-mail: alen.petani@net.hr
drustvene_vuksan@zadarska-zupanija.hr

Zagrebačka županija

Dragutin Bajsić
Predsjednik
Ulica grada Vukovara 72/V
10 000 Zagreb
Tel: +385 (0)1 6009 452
Fax: +385 (0)1 6154 024
e-mail: a.martinko@zagrebacka-zupanija.hr

Adresar članica Ženske mreže RH

www.zenska-mreza.hr

ADELA Sisak

Sisak,
M. Dizdara 2a
silvana.tome
@mail.inet.hr
098 841 065
044 523 161

Autonomna ženska kuća Zagreb

P.P. 19
10001 Zagreb
azkz@zamir.net
01/45 51 130

BUŽE – Buje

Dubravka Kovačević,
Momjan 66. Buje
aleksandar.kovacevic1@
pu.htnet.hr
051/77 91 72

Centar za mentalno zdravlje i ljudska prava, Zagreb

Bauerova 42
Zagreb
cmhgz@mail.inet.hr
01 461 53 53

Centar za žene ROSA

Kralja Držislava 2,
10000 Zagreb
cenzena@zamir.net
01/45 51 128

Centar za žene žrtve rata

Kralja Držislava 2,
10000 Zagreb

Centar za ženske studije

Berislavićeva 12,
10000 Zagreb
zenstud@zamir.net
01/48 72 406

CESI Centar za edukaciju savjetovanje i istraživanje

Filipovićevo 20,
10000 Zagreb
cesi@zamir.net
01/24 22 800

CGI Poreč

Partizanska 2,
Poreč
cgiporec@zamir.net
052/45 27 46

“DELFIN” Pakrac

Ul. Kralja Tomislava 13,
34000 Pakrac
delfin@zamir.net
034/41 17 80 • 034/41 20 86

DOMINE Split – udruga za razvoj civilnog društva i promicanje ženskih prava

Bosanska 4
21000 Split
domine@inet.hr
021 537 272

DEŠA Dubrovnik

F. Supila 8
Dubrovnik
desa@du.T-com.hr
020/42 01 45

GORD Građanska organizacija razvoja Dalj

CODD Civil organisation for
Development Dalj
Slavka Kolara 2,
31226 Dalj
(031) 591 195
SOS telefon 0800 200 008

Građanska udruga protiv nasilja

Petrinjska 76 Sisak
044/53 56 45

"HOMO" Pula

G. Martinuzzi 23,
52100 Pula
homo@pu.htnet.hr
052/50 59 76

"Jedro"

Slavonski Brod

D. Cesarića 13
Slavonski Brod
jedro-sbhr@yahoo.com
035 410 819

Klub žena Dvor

Hrvatskog proljeća 1,
odvojak 9 Dvor
klubzena@zamir.net
044/87 19 03

KORAK Karlovac

V. Mačeka 6
Karlovac
zeka@ka.htnet.hr
047/60 03 92

Kuća SEKA

Splitska bb,
21410 Brač
koordinacija-zenskih-grupa-
seka@st.htnet.hr
021/63 27 99

KŽP Pakrac

Bolnička 47
Pakrac
kzp@zamir.net
034/41 25 61

Lezbijska grupa KONTRA

Kralja Držislava 2,
10000 Zagreb
kontra@kontra.hr
01/45 51 142

Mirovna grupa OAZA

V.Nazora 35,
31300 Beli Manastir
oaza_bm@yahoo.com
031/70 50 55

NEO AFŽ Zagreb

Zagreb
percljuric@yahoo.com
091/52 17 475

P.G.D.I.

Josipa Pančića 27c,
Beli Manastir
pgdi@os.htnet.hr
031/70 20 88 • 098/16 79 134

PRST Rijeka

Krimeja 6, Rijeka
udruga.prst@ri.t-com.hr
098 401 067, 051 371 197

S.O.S. poziv u pomoć

Trg Fra. Bonifacija Gerbera bb,
Virovitica
desa.kolesaric@vt.htnet.hr
033/72 15 00 • 033/72 19 22

SDF - ženska inicijativa Zagreb, Vojnić, Knin, Plaški, Korenica

Gundulićeva 55,
10000 Zagreb
mlicina@sdf.hr
01/49 21 862

TARA

Ličko Petrovo Selo

53233 Ličko Petrovo selo
lekasona@net4you.hr
053 752 174, 098 9065 395

Udruga LORI

Dolac 8
51000 Rijeka
loririjeka@yahoo.com
051/ 21 21 86

Udruženje žena Dalj

Planinska 37/a,
31226 Dalj
031/59 10 53

Ženska grupa Donji Lapac

Stojana Matića bb
53250 Donji Lapac
zenska.grupa.donji.lapac@
gs.t-com.hr
053/76 50 61

Udruga žena "Nit" Korenica

Vaganacka bb
Korenica
ruzica.corak@gs.t-com.hr
053 776 760

Udruga žena Pula

Koparska 58,
52100 Pula
052 501-152

Udruga žena Vukovar

Brune Bušića 74 Vukovar
udruga-zena-vukovar@
vk.htnet.hr
032/42 11 91

Udruženje "BARANJA"

P. Šandora 78,
31327 Bilje
baranja@inet.hr
031/75 08 92

UŽRH "BOLJA BUDUĆNOST"

Av.M.Držića 4
Zagreb
ramiza.mehmedi@zg.htnet.hr
01/61 10 311

UŽUR

3. Kozari put, 4.odv.2b,
10000 Zagreb
unija-roma-hrvatske@zg.htnet.hr
01/24 060 526 • 01/24 07 866

Ženska akcija Rijeka- ŽAR

Blaža Polića 2/II
51000 Rijeka
zenska-akcija@ri.t-com.hr
051/337 390

Ženska grupa Brod

A.Šenoje 4,
Slavonski Brod
udruga-brod@sb.htnet.hr
035/44 91 80

Ženska grupa Krnjak

Krnjak 5
047 727 180

Ženska grupa Lošinj

B.Vidulića 28,
51550 Mali Lošinj
051/23 36 50

Ženska grupa Split

Marjanska strana 5,
21000 Split
was.st@zamir.net
021/34 22 02

Ženska grupa Vojnić

Prva gardijska brigada 3,
47220 Vojnić
091/57 83 005

Ženska infoteka

Varšavska 16/I,
Zagreb
zinfo@zamir.net
01/48 30 557
01/48 30 552

Ženska inicijativa Gvozd

Trg F. Tuđmana 1,
Gvozd
044/88 13 54

Ženska inicijativa Šibenik

Prilaz tvornice 6,
Šibenik
jasminka.sprljan1@si.htnet.hr
022/ 20 12 23

Ženska pomoć sada - SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja sa Prihvatnim centrom

Zagreb
P.P. 992
sos@zamir.net
tel. 01/46 55 222
fax. 01/ 46 58 389

Ženska soba - centar za seksualna prava

Vukovarska 237c/I
Zagreb
zenska.soba@zamir.net
01/ 61 19 174

Ženska udruga "IZVOR"

V. Mačeka 20, Tenja
izvor_os@inet.hr
031/29 04 33

Institucionalni mehanizmi rodne ravnopravnosti na lokalnoj/regionalnoj razini

U okviru druge Nacionalne politike jedan od zadataka bio je stvoriti mrežu povjerenstva za ravnopravnost spolova na lokalnim i regionalnim razinama.

Primjeri dobre prakse, angažiranosti i suradnje s nevladinim organizacijama u promicanju politike ravnopravnosti spolova su povjerenstva s područja Istre.

U rujnu 2002. godine na razini Osječko-baranjske županije osnovano je Povjerenstvo za ravnopravnost spolova. Tijelo ima 15 članova/ca, program djelovanja i osigurana određena sredstva za rad. Adresa: **Osječko-baranjska županija, Povjerenstvo za ravnopravnost spolova, Trg A. Starčevića 2, Osijek. Telefon: 031/ 221 641** (Mandina Kljenak, tajnica). Trenutna predsjednica Povjerenstva je gđa Jasmina Lovrinčević.

Konstituiranje Povjerenstva za ravnopravnost spolova na razini Grada iz 2003. godine uspješno je okončano u travnju 2006. godine Povjerenstvo je tijelo Gradskog poglavarstva i ima 7 članova/ca. Adresa: **Grad Osijek, Povjerenstvo za ravnopravnost spolova, Kuhačeva 9. Telefon: 031/ 251 288** (Ivana Jurkić, tajnica). Trenutna predsjednica je gđa Branka Balen.

Koordinatorica za ravnopravnost spolova Ureda državne uprave na razini Osječko-baranjske županije je gđa Jasna Mađura. Kon-

takt telefon: 031/ 212 020. Koordinatorica je za 2006. godine zatražila izvješća svih subjekta koji djeluju na suzbijanju nasilja u obitelji.

Prepreke boljem djelovanju povjerenstava leže u nedovoljno uređenom sustavu imenovanja, trajanju mandata, nedovoljnoj uključenosti vanjskih/neovisnih stručnjaka/kinja, nedefiniranim programima i financijskoj podršci za djelovanje.

Povjerenstva nisu stalna tijela i sastavljena su pretežito prema političkom ključu pa stoga može biti upitna osobna motivacija i senzibilitet za aktivizam na području ravnopravnosti spolova njenih članova/ica.

Kao nevladina organizacija koja se bavi promicanjem ravnopravnosti spolova i zaštitom ženskih ljudskih prava u 2007. godine ostvarile smo partnerstvo s Povjerenstvom Grada u provedbi zajedničkog projekta na promicanju tih vrijednosti. S županijskim Povjerenstvom surađujemo od samog osnivanja kroz zajedničko obilježavanje značajnih datuma i organizaciju stručnih rasprava.

Zakonodavni okvir

U razdoblju između dvije Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova uvedene su značajne zakonodavne promjene i prilagodbe radi suzbijanja diskriminacije žena i promicanja politike jednakih mogućnosti.

Temeljni dokument na razini zakona za područje promicanja rodno osviještene politike je **Zakon o ravnopravnosti spolova** (NN, br. 116/03) koji uvodi u naš pravni sustav novi institut Pravobranitelja/ice za ravnopravnost spolova i Vladin Ured za ravnopravnost spolova kao dodatne mehanizme osiguranja provedbe Zakona, te koordinatora/icu za ravnopravnost spolova u tijelima državne uprave.

Odlukom Hrvatskog sabora u listopadu 2003.godine **pravobraniteljicom za ravnopravnost spolova** imenovana je gđa **Gordana Lukač Koritnik** (NN, 157/03). Prema Zakonu Ured pravobranitelja/ice djeluje neovisno i samostalno u praćenju provedbe Zakona i drugih propisa koji se tiču ravnopravnosti i najmanje jednom godišnje podnositi izvješće Hrvatskom saboru. Pravobranitelj/ica razmatra slučajeve kršenja načela ravnopravnosti spolova i slučajeve diskriminacije. Svatko se može obratiti Uredu pravobranitelja/ice. Kontakt adresa: www.prs.hr, Preobraženskog 4, Zagreb, telefon: 01/ 48 48 100.

Zakonom se osigurava zaštita od diskriminacije na temelju spola i stvaranje jednakih mogućnosti za žene i muškarce u svim sferama društvenog života.

Uvode se posebne mjere privremenog karaktera, kao posebne pogodnosti radi otklanjanja postojećih nejednakosti, koje se ne smatraju diskriminatornim.

Diskriminacija na temelju spola "predstavlja svako normativno ili stvarno, izravno

ili neizravno razlikovanje isključivanje ili ograničenje temeljeno na spolu kojim se otežava ili negira ravnopravno priznanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava muškaraca i žena u političkom, obrazovnom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom, građanskom i svakom drugom području života.

Zabranjuje se diskriminacija na temelju bračnog ili obiteljskog statusa i spolne orijentacije. Poticanje druge osobe na diskriminaciju smatra se diskriminacijom u smislu ovoga Zakona".

(čl. 6. Zakona)

Kao posebni antidiskriminacijski zakoni u tom razdoblju doneseni su:

Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (NN, br.116/03). Obraden kroz temu Nasilje u obitelji-zaustaviti nasilje.

Zakon o istospolnim zajednicama (NN, br.116/03) kojim se definira status istospolne zajednice kao zajednice dviju osoba istog spola koja proizvodi pravne učinke u pogledu međusobnih prava i obveza uzdržavanja i uređenja imovinskih odnosa po načelima Obiteljskog zakona za heteroseksualne izvanbračne zajednice.

Izmjene i dopune Zakona o radu (137/04-pročišćeni tekst) donosi opis i zabranu diskriminacije na temelju spola osoba koje traže posao ili su zaposlene (članak 2.) te zabranu uznemiravanja i spolnog uznemiravanja.

Uznemiravanje se definira kao svako neželjeno ponašanje koje ima za cilj ili stvarno predstavlja povredu dostojanstva osoba koja traži zaposlenje ili radnika, a koje uzrokuje strah ili neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje (čl. 4.(2.b)).

Zaštita dostojanstva radnika od uznemiravanja i spolnog uznemiravanja zajamčena je člankom 30. (22.a) Zakona. U slučaju spora teret dokazivanja da nije bilo diskriminacije je na poslodavcu.

U slučajevima diskriminacije oštećene osobe mogu zahtijevati naknadu štete po općim propisima obveznog prava, odnosno članku 109. (102.) Zakona o radu.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku (NN, 58/02) uvođi zabranu približavanja, uspostavljanja ili održavanja veze s potencijalnom žrtvom/određenom osobom (čl. 90.).

Izvori i literatura

Ustav RH
(Narodne novine br. 41/01 i 55/01)

Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW)
(Narodne novine - Međunarodni ugovori br. 12/93)

Zakon o potvrđivanju fakultativnog protokola uz Konvenciju
(Narodne novine br. 3/16 i NN – Međunarodni ugovori br. 4/01)

Pekinška deklaracija i Platforma za djelovanje
(Narodne novine - Međunarodni ugovori br. 2/9)

Zakon o ravnopravnosti spolova
(Narodne novine br. 116/03)

Nacionalna politika za promicanje jednakosti za razdoblje 1997. - 2000.

Nacionalna politika za ravnopravnost spolova i Program provedbe za razdoblje 2001. - 2005. godine
(Narodne novine br. 112/01)

Nacionalna politika za promicanje ravnopravnosti spolova 2006.- 2010.
(Narodne novine br. 114/06)

Rodna perspektiva u politici i praksi, priručnik, Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje, Zagreb, 2005.

Vodič prema politici rodne jednakosti: izazovi i mogućnosti, Centar za ženske studije, Zagreb, 2005.

Bilješke